

مرداد ۱۴۰۱
مسلسل: ۱۸۳۳۲

**مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی
(تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها در سال ۱۳۹۸:
۵. استان كردستان (ویرایش نخست)**



مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۸۳۳۲

کد موضوعی: ۲۲۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها در سال ۱۳۹۸: ۵. استان کردستان (ویرایش نخست)

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه اقتصاد منطقه‌ای و بین‌الملل)

تهیه و تدوین: زهرا ذاکری

همکاران: مجتبی اسفندیاری، نگار اکبری

ناظران علمی: فرشاد مؤمنی، حسین غلامرضانژاد، علی اصغر بانویی، موسی شهبازی، سیدمحسن

علوی‌منش، مهدی رزم‌آهنگ، سیدعلی روحانی

اظهار نظرکنندگان: حمید فصیحی، سیدمحمدامین اخوت علویان، عاطفه جلالی موسوی

ویراستار ادبی: مهدیه قمچیلی

واژه‌های کلیدی:

۱. توسعه

۲. توسعه منطقه‌ای

۳. طرح‌های تملك دارایی‌های سرمایه‌ای

۴. استان کردستان

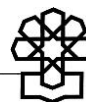


تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۵/۱۳

به نام خدا

فهرست مطالب

| | |
|----|---|
| ۱ | چکیده |
| ۵ | مقدمه |
| ۶ | ۱. مفاهیم، پایه‌های آماری، روش و محدودیت‌های مطالعه |
| ۶ | ۱-۱. مفاهیم |
| ۷ | ۱-۲. پایه‌های آماری |
| ۹ | ۱-۳. روش مطالعه |
| ۱۲ | ۱-۴. محدودیت‌های مطالعه |
| ۱۳ | ۲. طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان در سال ۱۳۹۸ |
| ۱۴ | ۲-۱. بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان |
| ۱۴ | ۲-۱-۱. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب امور |
| ۱۷ | ۲-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب فصل |
| ۲۱ | ۲-۱-۳. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب برنامه |
| ۲۴ | ۲-۲. بررسی جغرافیایی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان در سطح شهرستان‌های استان |
| ۳۰ | ۲-۳. ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان |
| ۳۳ | ۲-۴. ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب اعتبار پروژه |
| ۳۷ | جمع‌بندی و پیشنهادها |
| ۴۱ | پیوست‌ها |
| ۴۱ | پیوست ۱ |
| ۴۳ | پیوست ۲ |
| ۴۷ | منابع و مأخذ |



مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی
(تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها در سال ۱۳۹۸:
۵. استان کردستان (ویرایش نخست)

چکیده

تصویب طرح‌های آمایش استانی در اسفندماه ۱۳۹۹ و تأکید بر ضرورت پایبندی استان‌ها به اجرای آن، این سؤال را پررنگ ساخته است که چه میزان طرح‌ها و پروژه‌های انجام شده یا در حال اجرا از محل اعتبارات بودجه‌ای و غیربودجه‌ای در استان‌ها، در راستای پیشنهادها و اهداف تعیین شده توسط طرح‌های آمایش استانی بوده است؟ از آنجا که پروژه‌های جاری در بودجه‌های عمرانی استان‌ها قبل از تدوین اسناد آمایش تعریف شده‌اند، لذا می‌توان گفت اسناد آمایش حداقل تا سال ۱۴۰۰ نقشی در ایجاد پروژه‌های عمرانی جاری استان‌ها نداشته‌اند.

اما پاسخ به این سؤال که آیا اساساً ساختار فعلی نظام بودجه‌ریزی امکان برقراری ارتباط معنادار با نظام تدبیر و برنامه‌ریزی فضایی کشور را دارد یا خیر، می‌تواند در راستای تخصیص بهینه منابع مالی کشور مؤثر باشد. به عبارت دیگر در صورتی که بتوان با عنایت به دستاوردهای اسناد آمایش استانی و ملی، اولویت‌بندی مشخصی برای توسعه هر استان ارائه و در نهایت تخصیص اعتبارات را بر اولویت‌های مذکور معطوف کرد، احتمال تحقق اهداف توسعه‌ای پیش‌بینی شده برای هر استان بیشتر خواهد بود.

به این ترتیب در گزارش حاضر به‌عنوان گام نخست، شفافیت طرح‌های عمرانی استان مورد توجه قرار گرفته است؛ شفافیتی که تاکنون در خصوص پروژه‌های عمرانی استان‌ها تا بدین حد صورت نگرفته و از سوی دیگر می‌تواند بستر مناسبی برای مقابله با مفاسد احتمالی در این زمینه نیز باشد.

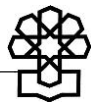
به‌نظر می‌رسد واکاوی دقیق طرح‌های عمرانی استان‌ها از منظر «موضوعی»، «جغرافیایی»، «طول عمر»، «درصد تخصیص» و «اندازه» در سطح استان و شهرستان‌های مربوطه می‌تواند تصویر قابل اتکایی از وضع موجود ارائه دهد و در نهایت امکان پاسخ به سؤال فوق را از طریق انجام مطالعات تکمیلی فراهم کند.

از سوی دیگر مسئله طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها از آن جهت اهمیت دارد که طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول دستاورد قابل اتکا علی‌رغم صرف زمان و منابع فراوان، به یکی از معضلات جدی طرح‌های عمرانی کشور مبدل شده است. به عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان به این معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان، متمرکز بر موضوعاتی است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌شود و بخش قابل‌ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول و مبانی آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که مدت‌ها پیش، برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند.

در ادامه مهم‌ترین دستاوردهای گزارش حاضر در ارتباط با طرح‌های عمرانی استان کردستان در سال

۱۳۹۸ ارائه شده است:

- در سال ۱۳۹۸، در استان کردستان ۱۷۱۸ پروژه عمرانی فعال در قالب ۱۰ امور، ۳۳ فصل، ۷۴ برنامه و ۳۸۰ طرح وجود داشته است.
- قدیمی‌ترین پروژه از سال ۱۳۶۷ آغاز شده است.
- مجموع اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه‌های مذکور در حدود ۳۴۰۲ هزار میلیارد ریال بوده که در مجموع ۵۵/۷ درصد اعتبارات یادشده (بالغ بر ۱۹ هزار میلیارد ریال) برای اجرای پروژه‌ها تخصیص داده شده است.
- متوسط عمر پروژه‌های تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان در سال ۱۳۹۸، معادل ۳/۴ سال بوده است.
- «امور اقتصادی» با ۳۴/۴ درصد سهم و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با ۲۶/۵ درصد سهم، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند. امور یادشده از منظر اعتبارات تخصیص داده شده نیز در رتبه‌های نخست قرار دارند.
- «امور اقتصادی» با سهم بالغ بر ۵۰ درصد و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با سهمی در حدود ۲۴ درصد، در مجموع بیش از ۷۴ درصد منابع تخصیص داده شده به پروژه‌های عمرانی استان کردستان را جذب کرده‌اند.
- سه فصل «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری»، «حمل‌ونقل» و «کشاورزی و منابع طبیعی» به ترتیب با ۱۸/۶ درصد، ۱۴ درصد و ۱۳/۶ درصد، بیشترین سهم را از تعداد پروژه‌های استان به خود اختصاص داده‌اند.
- فصول «منابع آب»، «آب و فاضلاب» و «حمل‌ونقل» به ترتیب با اختصاص ۳۳/۱ درصد، ۱۴/۸ درصد و ۱۱ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان، بیشترین سهم را از منابع اعتباری تخصیصی استان داشته‌اند.
- چهار برنامه «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای (فصل حمل‌ونقل- امور اقتصادی)»، «ساماندهی کالبدی شهری و روستایی (فصل توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری- امور مسکن، عمران شهری و روستایی)»، «تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات (فصل اداره امور عمومی- امور خدمات عمومی)» و «ارائه خدمات آب شهری و روستایی (فصل آب و فاضلاب- امور مسکن، عمران شهری و روستایی)»، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌های عمرانی استان را داشته‌اند.
- ۶۲ برنامه عمرانی استان کردستان علی‌رغم دربرگرفتن ۷۷۳ پروژه از ۱۷۱۸ پروژه عمرانی استان (معادل ۴۵ درصد کل پروژه‌ها)، صرفاً ۲۰/۱ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان سهم داشته‌اند. در این زمینه، ۵۰ برنامه از ۶۲ برنامه یادشده، هریک سهمی بسیار اندک و کمتر از ۰/۵ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان را جذب کرده‌اند.
- شهرستان «سنندج» به عنوان مرکز استان، علی‌رغم برخورداری از سهم نسبتاً متعادل (۱۴ درصد) نسبت به سایر شهرستان‌ها از تعداد پروژه‌های استان، با ۲۰/۸ درصد سهم از اعتبارات تخصیص یافته استان، بخش بیشتری از منابع عمرانی استان را جذب کرده است.
- اختلاف سهم مرکز استان از اعتبارات تخصیص یافته، نسبت به سایر شهرستان‌های استان، چندان شدید نیست.
- شهرستان «سقز» علی‌رغم آنکه نسبت به «سنندج» سهم کمتری از تعداد پروژه‌های عمرانی دارد (۱۱/۵ درصد)، از اعتبارات تخصیص یافته سهمی تقریباً مشابه با «سنندج» دارد (۲۰/۱ درصد).
- در گزارش حاضر به منظور طبقه‌بندی پروژه‌های عمرانی جاری در استان کردستان از دو ماتریس «عمر- درصد تخصیص» و «اندازه- اولویت» بهره گرفته و در نهایت مبتنی بر دو ماتریس مذکور اولویت‌بندی مشخصی جهت



مواجهه با پروژه‌های مذکور ارائه شده است. در ارتباط با ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان از طبقه‌بندی زیر بهره گرفته شده است:

- **طبقه یک:** پروژه‌های با طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)،
 - **طبقه دو:** پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)،
 - **طبقه سه:** پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)،
 - **طبقه چهار:** پروژه‌های با طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)،
 - **طبقه پنج:** پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد).
- براساس طبقه‌بندی فوق ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان تشکیل و نحوه برخورد با هریک از مناطق ماتریس عمر- تخصیص با اولویت‌بندی پنج‌گانه زیر تبیین شده است:

الف) اولویت ۱: طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)

- ویژگی: چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست.
- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر،
- تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح، واگذاری یا ادامه پروژه.

ب) اولویت ۲: طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)

- ویژگی: به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست.
- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر،
- اتمام یا اصلاح پروژه.

ج) اولویت ۳: طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)

- ویژگی: از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند و به اتمام رسیدن آنها در افق کوتاه‌مدت محتمل است.
- پیشنهاد نحوه برخورد:

- تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه.

د) اولویت ۴: طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)

- ویژگی: شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها، در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند.
- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر،
- تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح، واگذاری یا ادامه پروژه.

ه) اولویت ۵: طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)

- ویژگی: هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است.

- پیشنهاد نحوه برخورد:

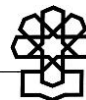
- نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی.

اگرچه بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر قرار می‌گیرند، اما با توجه به تخصیص کم و گاه طول عمر بالای طرح‌های مستمر (نظیر تعمیر و نگهداری)، به‌نظر می‌رسد واکاوی دقیق تمامی پروژه‌های عمرانی اعم از مستمر و غیرمستمر و انتخاب نحوه صحیح مواجهه با آنها از ضرورت بالایی برخوردار است.

در ادامه مهم‌ترین نکات حاصل از اولویت‌بندی پروژه‌های عمرانی جاری در استان کردستان براساس

متدولوژی فوق‌الذکر ارائه می‌شود:

- ۱۷/۴ درصد پروژه‌های عمرانی استان کردستان، در زمره پروژه‌های «بسیار کوچک» قرار می‌گیرند.
- اندازه ۵۱/۶ درصد پروژه‌ها «کوچک» و ۲۵/۱ درصد آنها، «متوسط» است و درنهایت، پروژه‌های «بزرگ» و «بسیار بزرگ»، به ترتیب ۵/۲ و ۰/۶ درصد از کل پروژه‌های استان را به‌خود اختصاص داده‌اند.
- چهار پروژه‌ای که براساس ماتریس عمر-درصد تخصیص، در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند، از نظر اندازه، در زمره پروژه‌های «بسیار بزرگ (۲ پروژه)»، «بزرگ (۱ پروژه)» و «کوچک (۱ پروژه)» قرار دارند.
- پروژه‌های اولویت دوم، عمدتاً در گروه پروژه‌های «متوسط»، «کوچک» و «بزرگ» قرار دارند و پروژه‌های اولویت سوم، عمدتاً «کوچک» هستند.
- در حدود ۳۳ درصد پروژه‌های اولویت ۴ که انتقال آنها به اولویت ۱ طی سال‌های آتی محتمل است، در زمره پروژه‌های «بزرگ» قرار دارند و اعتبار پیش‌بینی‌شده برای هریک از آنها بین ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان است.
- حدود ۳۱ درصد پروژه‌های یادشده، «کوچک» و حدود ۲۷ درصد آنها «متوسط» هستند.
- بیش از نیمی از پروژه‌های اولویت ۵ که بالغ بر ۸۰ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان را دربرمی‌گیرند، «کوچک» هستند.



- در حالی که حدود ۲۵ درصد این پروژه‌ها «متوسط» هستند، ۲۰ درصد دیگر آنها نیز «بسیار کوچک» هستند.
- با توجه به آنکه پروژه‌هایی که عمر آنها کمتر از ۱۰ سال است، برحسب درصد تخصیص اعتبار، در اولویت سوم و پنجم جای گرفته‌اند، می‌توان گفت بخش عمده پروژه‌های عمرانی استان که طی یک دهه اخیر بارگذاری شده‌اند، از نظر شاخص اندازه، «کوچک» یا «بسیار کوچک» هستند (بیش از ۷۰ درصد پروژه‌ها) و اعتبار پیش‌بینی‌شده برای آنها کمتر از ۱ میلیارد تومان است.

شایان ذکر است تمامی مطالب و تحلیل‌های ارائه شده در گزارش حاضر به دلیل عدم ارائه گزارش‌های عملکرد و پیشرفت فیزیکی پروژه‌های عمرانی توسط سازمان برنامه و بودجه کشور، براساس تخصیص ریالی ارائه شده‌اند.

مقدمه

پیوند میان برنامه‌ریزی فضایی کلان با طرح‌ها و پروژه‌های عملیاتی و متعاقب آن امکان‌سنجی، برآورد و تأمین اعتبارات آنها، همواره از عمده چالش‌های کشور بوده است. از طرفی طرح آمایش سرزمین به عنوان داعیه‌دار برنامه‌ریزی فضایی کشور همواره در مرحله تهیه و تصویب جامانده و به جرئت می‌توان گفت طرح‌های آمایش سرزمین تهیه شده (اقدامات ناقص انجام شده در سال‌های برنامه سوم توسعه به بعد)، هیچ‌گاه نتوانستند آن‌طور که انتظار می‌رفت اجرایی شوند یا در طرح‌ها و پروژه‌های اجرایی کشور به عنوان سند فرادست تأثیرگذار باشند.

در سال‌های اخیر تهیه و تصویب طرح‌های آمایش استانی و تأکید بر ضرورت پایبندی استان‌ها به اجرای آن، این سؤال را پررنگ ساخته که **چه میزان طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی جاری کشور، در راستای پیشنهادهای و اهداف تعیین شده توسط طرح‌های آمایش استانی بوده است؟** آیا اساساً ساختار فعلی نظام بودجه‌ریزی امکان برقراری ارتباط معنادار با نظام تدبیر و برنامه‌ریزی فضایی کشور را دارد یا خیر؟ برای پاسخ به این سؤال نیاز است قوانین بودجه و طرح‌های آمایش به تفکیک هر استان و با دقت کامل مورد بحث و بررسی قرار گیرد تا بتوان میزان ارتباط این دو را ارزیابی کرد.

با فرض این موضوع که قانون بودجه باید با منطق مشخص و قابل دفاع، تخصیص بودجه را انجام دهد؛ به نظر می‌رسد میزان اعتبارات توزیع شده و تخصیص یافته به استان‌ها (فارغ از نگاه صرف به جدول شماره ۱۰ ماده‌واحد قانون بودجه) باید با نیاز، عملکرد و شرایط استان همچنین با رویکرد و هدف قانون، ارتباط معناداری برقرار کند.^۱ ازسوی دیگر، موضوع شفافیت میزان اعتبارات تخصیص یافته به استان‌ها اگرچه به احتمال زیاد باید به تفصیل در دستگاه‌های اجرایی مربوطه یا دفاتر موضوعی سازمان برنامه و بودجه کشور یا سازمان‌های استانی آن وجود داشته باشد، لکن در قوانین بودجه‌ای که در اختیار جامعه مخاطب قرار می‌گیرد، قابل ردیابی نیست.^۲ این نارسایی در قوانین بودجه، می‌تواند ناشی از دو عامل باشد:

۱. این ارتباط باید از ذهن و رابطه تصمیم‌گیران به دور بوده و قابل تشخیص، تبیین و درک برای جامعه کارشناسی و بهره‌بردار باشد.
۲. از یک جنبه می‌توان متصور شد که دولت و به تبع آن سازمان برنامه و بودجه کشور (به عنوان تدوین‌کننده لایحه و مجری قوانین بودجه که اختیار تام در نحوه ارائه این قوانین را براساس قانون اساسی داراست) به این نوع تفکیک در قوانین بودجه قائل نیست و آن را جزء وظایف خود تلقی می‌کند.

- اطلاعات در قانون بودجه قابل تشخیص بوده و فقط از نظر ارائه شکلی در جداول، تفکیک استانی آن موجود نیست.

- اعتبارات از هردو لحاظ ماهوی و شکلی، قابلیت شناسایی استانی را ندارند.

همان‌طور که پیش‌تر نیز اشاره شد، بی‌تردید کشف و برقراری ارتباطات منطقی بودجه سالیانه با برنامه‌های توسعه کشور، هم از بابت ماهیت بودجه‌ریزی و هم از جنبه شفافیت، چالشی اساسی است.

فرایند شفاف‌سازی منابع تخصیص‌یافته را می‌توان با توجه به اطلاعات در دسترس قوانین بودجه و با تحلیل توزیع استانی اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای آغاز کرد. شایان توجه است کشف رابطه معنادار میان عوامل برنامه‌ریزی فضایی (مشخصاً طرح‌های آمایشی) و اجزای بودجه (به‌ویژه طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی) در سطح استان‌ها، نیازمند مطالعات جداگانه است که در آینده در دستور کار قرار خواهد گرفت.

با این مقدمه، برای شفاف‌سازی ساختار طرح‌های عمرانی استانی در گزارش حاضر، ابتدا پایه‌های آماری و روش مطالعه تبیین شده و در ادامه تملک‌داری‌های سرمایه‌ای استان از منظر «موضوعی»، «جغرافیایی»، «طول عمر»، «درصد تخصیص» و «اندازه»، مورد واکاوی قرار گرفته و در نهایت جمع‌بندی گزارش ارائه شده است.

۱. مفاهیم، پایه‌های آماری، روش و محدودیت‌های مطالعه

در این قسمت از مطالعه به تبیین مفاهیم اساسی پیرامون طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای پرداخته و سپس، پایه‌های آماری و روش مطالعه تبیین می‌شود.

۱-۱. مفاهیم^۱

طبق بند «۱۰» ماده (۱) قانون برنامه و بودجه،^۲ «طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای» به مجموعه عملیات و خدمات مشخصی اطلاق می‌شود که براساس مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی، اجتماعی توسط دستگاه اجرایی، طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه عمرانی پنج‌ساله به‌صورت سرمایه‌گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی سرمایه‌ای، اجرا شده و منابع مورد نیاز آن از محل اعتبارات مربوط به تملک‌داری‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود.

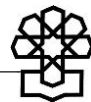
طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای از ابعاد مختلف قابل طبقه‌بندی‌اند به‌طوری که از بعد مقیاس، به دو دسته «طرح‌های ملی» و «طرح‌های ملی استانی شده (طرح استانی ویژه سابق)»، از بعد ماهیت، به دو گروه «مستمر» و «غیرمستمر» و از بعد نوع طرح، به انواع «احداث»، «توسعه»، «مرمت» و غیره تقسیم می‌شوند.

- **طرح‌های ملی**، جنبه استراتژیک داشته و از لحاظ سرمایه‌گذاری، بزرگ و از نظر تکنولوژی، پیچیده‌اند و آثار مترتب بر اجرای آنها نیز از یک منطقه فراتر می‌رود.

- **طرح‌های ملی استانی شده**، مجموعه‌ای از طرح‌های ملی هستند که در پیوست ۱ قانون بودجه به‌صورت استانی مشخص شده‌اند.

۱. مطالب این بخش از گزارش مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری باعنوان «آسیب‌شناسی امور ناظر بر طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای و ارائه راهبردهای ساماندهی»، ۱۴۰۰ اخذ شده است.

۲. قانون برنامه و بودجه مصوب سال ۱۳۵۱.



- طرح‌های مستمر و غیرمستمر، طرح‌های پیوست شماره ۱ قانون بودجه از بعد دارا بودن سال شروع و خاتمه به دو بخش تقسیم می‌شوند: طرح‌های غیرمستمر (دارای سال شروع و خاتمه) و طرح‌های مستمر (فقط دارای سال شروع) که بیشتر ماهیت تعمیر و نگهداری و تأمین تجهیزات دارند (فصیحی، ۱۴۰۰).

طبقه‌بندی طرح‌های عمرانی در پیوست شماره ۱ قانون بودجه، بدین ترتیب است که هر طرح در ذیل یک برنامه و هر برنامه در ذیل یک فصل و هر فصل ذیل یکی از امور ۱۰ گانه جای می‌گیرد. اطلاعات تکمیلی هر طرح شامل تعداد پروژه، شرح عملیات، میزان پیشرفت فیزیکی و ریالی و سایر اطلاعات مالی و نظارتی در موافقتنامه‌ای که به نام هر طرح پیش‌بینی شده ارائه می‌شود. موافقتنامه عقدی است حقوقی-فنی و مالی که دستگاه اجرایی تعهد می‌کند از یک طرف شرح عملیات مندرج در آن را رعایت کند و از طرف دیگر سازمان برنامه و بودجه به موازات پیشرفت فیزیکی عملیات، اعتبارات مصوب را براساس تخصیص اعتبار در اختیار دستگاه اجرایی قرار دهد.

- موافقتنامه طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از تعدادی فرم و ضمیمه تشکیل می‌شود به طوری که در فرم (۱) به خلاصه طرح، در فرم (۲) به گزارش توجیهی طرح، در فرم (۳) به منابع تأمین اعتبار هر پروژه ذیل طرح، در فرم (۴) به اعتبارات برحسب فصول سرمایه‌گذاری، در فرم (۵) به خلاصه پروژه‌ها و در فرم ضمیمه (۲) به میزان نوع سرمایه‌گذاری در طرح‌ها به تفکیک تأمین منابع (عمومی و داخلی) شرکت‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت اشاره می‌شود.

طبق دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴، کارگروه استانی ماده (۲۳)، وظیفه بررسی طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای در سطح استان را برعهده دارد و تصویب نهایی آن به‌عهده شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان است.

کمیسیون و کارگروه استانی برای عمل به ماده (۲۳) قانون مذکور ایجاد شده است. طبق بند «الف» این ماده، عناوین، اهداف کمی و اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای جدید با رعایت مواد (۲۲) و (۲۳) قانون برنامه و بودجه مصوب سال ۱۳۵۱ و رعایت قانون نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی براساس گزارش توجیهی فنی (حجم کار و زمانبندی اجرا)، اقتصادی، مالی و زیست‌محیطی و رعایت پدافند غیرعامل ازسوی مشاور و دستگاه اجرایی پس از تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، برای یک‌بار و به قیمت ثابت سالی که طرح‌های مورد نظر برای اولین بار در لایحه بودجه سالیانه منظور می‌شود به تفکیک سال‌های برنامه‌های توسعه و سال‌های بعد به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد (فصیحی، ۱۴۰۰).

۲-۱. پایه‌های آماری

براساس اطلاعات ارائه شده توسط «معاونت امور استان‌ها و مناطق سازمان برنامه و بودجه کشور»، به‌طور کلی تأمین اعتبارات طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی در سطح استان‌ها می‌تواند از محل منابع بودجه‌ای و غیربودجه‌ای تأمین شود.^۱ همان‌طور که بیان شد در بودجه‌های سنواتی منابع و مصارف به دو بخش ملی و استانی تقسیم می‌گردد که منظور از مصارف استانی، اعتبارات تحت مدیریت شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌هاست که در جدول شماره ۱۰ ماده‌واحد

۱. برای مطالعه بیشتر مراجعه شود به پیوست شماره ۱.

قانون بودجه لحاظ می‌شود. فارغ از ابهام‌های مختلف در بودجه و نحوه عملکرد آن، یکی از ابهام‌های اصلی بودجه را می‌توان نحوه توزیع اعتبار هر یک از استان‌ها دانست. زیرا اعتبارات توزیعی استان‌ها به جدول شماره ۱ ماده‌واحد محدود نمی‌شود؛ به عبارت دیگر با فرض اینکه همه مصارف در یک مکان به وقوع می‌پیوندد که در محدوده یکی از استان‌ها واقع شده، پس همه مصارف می‌توانند تقسیم‌بندی استانی داشته باشد؛ لکن برخی مصارف که ماهیت ملی پیدا می‌کند باید از بقیه اعتبارات مجزا باشد. نحوه تمایز مصارف برخی دستگاه‌های اجرایی دارای ماهیت ملی را می‌توان این‌گونه برشمرد:

- دستگاه‌های اجرایی و فعالیت‌های مرتبط با آنها که حکم سیاستگذاری یا نظارت عالی را برای کشور دارند و شمول اثر این فعالیت‌ها مربوط به حوزه‌های فعالیت خارجی یا عمومی کل کشور است (مانند مرکز سه قوه و برخی وزارتخانه‌ها یا نهادها)،

- دستگاه اجرایی و فعالیت‌های مرتبط آن، حکم راهبری اجرایی یا سیاستگذاری بخشی را داراست و به‌عنوان دستگاه اصلی وظیفه هماهنگی دستگاه‌های استانی تابعه را دارد (مانند بخش ملی وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها)،

- ارگان‌های نظامی (و نه انتظامی) و امنیتی،

- دستگاه‌هایی که فقط یک مجموعه مرکزی و ملی دارند و تفکیک عملیات استانی آنها نیازمند پایگاه داده خاص و طبقه‌بندی شده است که در وضعیت کنونی این تمایز امکان‌پذیر نیست (مانند اعتبارات مربوط به برخی صندوق‌های بیمه)، در یک نتیجه کلی می‌توان ادعا کرد که اعتبارات مندرج در قانون بودجه سالیانه بجز در چهار مورد فوق‌الذکر، حتی اگر قابل تفویض به استان‌ها نباشد، می‌تواند قابل تقسیم به استان‌ها باشد. همچنین می‌توان گفت ارائه یک بررسی کامل در این زمینه به دلیل کمبود اطلاعات، عدم دسترسی آسان به اطلاعات موجود و طبقه‌بندی شدن برخی اطلاعات، امکان‌پذیر نیست. اما می‌توان بررسی داده‌های مندرج در قوانین بودجه را به‌عنوان گام نخست تلقی کرد.^۱ اصول مهم و حائز اهمیت در تفکیک استانی طرح‌ها در پنج دسته زیر قابل دسته‌بندی است:^۲

- برخی طرح‌ها با اعتبار ملی مربوط به دستگاه‌های ملی و در راستای وظایف حاکمیتی دستگاه‌ها اجرایی می‌شوند که مشخصه تفکیک استان ندارند.

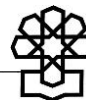
- برخی دیگر از طرح‌های با اعتبار ملی میان تمامی استان‌ها (یا بسیاری از استان‌ها) مشترک بوده و در سطح طرح که در قانون ذکر می‌شود امکان تفکیک نداشته و به احتمال زیاد در سطح پروژه قابلیت تفکیک دارند که به دلیل عدم دسترسی به این سطح از اطلاعات، در این مطالعه امکان محاسبه اعتبار آن وجود ندارد.^۳

- دسته سوم شامل طرح‌هایی با اعتبار ملی است که بین چند استان مشخص تعریف شده‌اند. این طرح‌ها هرچند قابلیت تشخیص استان‌های برخوردار از آن طرح‌ها را دارند لکن به دلیل مشخص نبودن سهم هر استان از اعتبارات آن طرح، امکان محاسبه سهم اعتباری هر استان وجود ندارد.

۱. هرچند در این راه نیز، عدم دسترسی به داده‌های دارای فرمت قابل ویرایش، مشکل اصلی محسوب شده و تحلیل را زمانبر کرده و در برخی موارد، باعث بروز خطاهایی می‌شود.

۲. اعتبارات استانی جدول (۱۰) ماده‌واحد قوانین بودجه را نیز می‌توان به این ۵ دسته افزود. اما از آنجا که نحوه توزیع این اعتبارات و پروژه‌های آن مشخص نیست؛ لذا این موضوع محل بحث نخواهد بود.

۳. در پیوست شماره ۱ بودجه به این ردیف‌ها؛ ردیف‌های گلوبال اطلاق می‌شود.



- طرح‌هایی با اعتبار ملی که براساس نام طرح قابلیت تفکیک استانی را دارا بوده و مکان اجرای طرح کاملاً مشهود و ویژه یک استان است. این طرح‌ها در سال‌های بررسی شده، همواره بیش از نیمی از طرح‌های ملی مندرج در پیوست شماره ۱ را شامل شده‌اند.

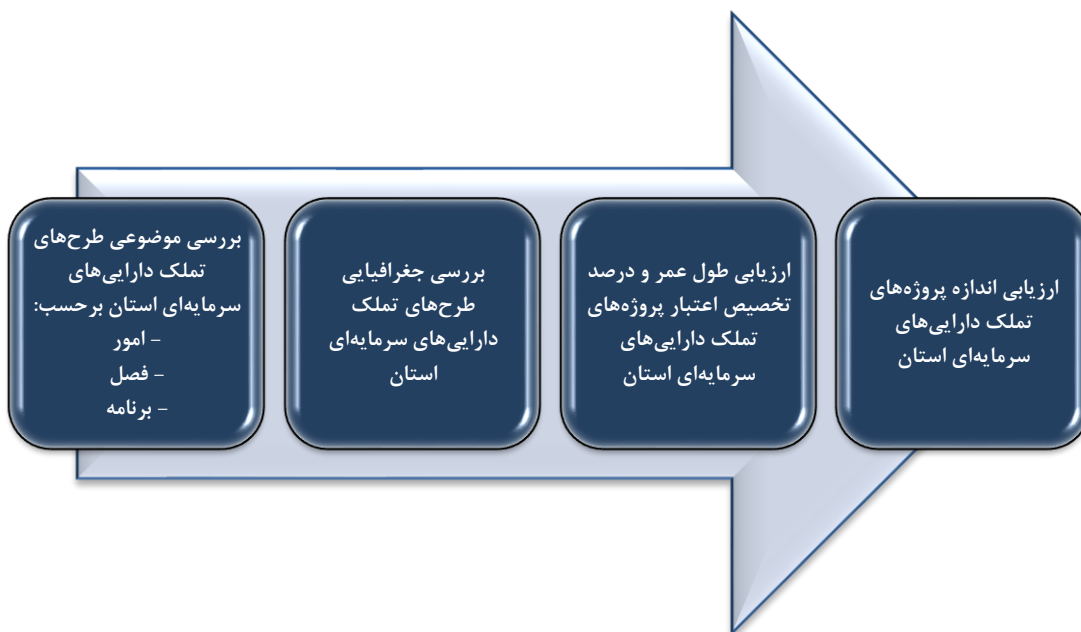
- طرح‌هایی با اعتبار ملی که مبادله موافقتنامه آن در استان انجام می‌شود و با عنوان طرح‌های استانی ویژه قلمداد می‌شود. این طرح‌ها به‌طور کامل قابلیت تفکیک استانی دارند. تا پیش از سال ۱۳۹۷، این‌گونه طرح‌ها در قالب جدولی مستقل در پیوست شماره ۱ قانون بودجه درج می‌شد، اما پس از این سال، جدول مذکور حذف و طرح‌های استانی ویژه به‌صورت ستاره‌دار به همراه سایر طرح‌ها در پیوست شماره ۱ قانون بودجه درج می‌شود.^۱ از آنجا که بررسی اعتبارات هزینه‌ای، مؤکداً فارغ از نگاه صرف به جدول شماره ۱۰ ماده‌واحد قوانین بودجه از نظر ماهوی و شکلی قابلیت تفکیک استانی ندارد^۲ لذا گزارش حاضر مبتنی بر داده‌های پایگاه اطلاعاتی «سامانه نظارت ۴»^۳ سازمان برنامه و بودجه، اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته به استان‌ها از محل اعتبارات بودجه‌ای و غیربودجه‌ای را بررسی کرده است.

۳-۱. روش مطالعه

گزارش حاضر با روش تحلیلی- توصیفی انجام شده است. به‌عبارت دیگر تلاش شده وضعیت موجود پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان بررسی و به توصیف منظم و نظام‌مند وضعیت فعلی پرداخته شود. به این منظور طبقه‌بندی و توصیف طرح‌ها و پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در هر استان به‌شرح زیر انجام شده است:

۱. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، این طرح‌ها در پیوستی جداگانه با عنوان اطلاعات تکمیلی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ گنجانده شده است.
۲. جهت بررسی این موارد باید اطلاعات لازم از سازمان برنامه و بودجه کشور استعلام و مطالبه شود که به‌دلیل ماهیت اطلاعات و گزارش، امری ناشدنی جلوه می‌کند.
۳. سامانه مذکور، تمامی پروژه‌های عمرانی استان‌ها که برای آنها موافقتنامه مبادله شده است را براساس کلیه اعتبارات تخصیص‌یافته اعم از بودجه‌ای و غیربودجه‌ای ارائه می‌کند.

نمودار ۱. فرایند بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان



مأخذ: مطالعات تحقیق.

درخصوص ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان از طبقه‌بندی زیر بهره گرفته شده است:

نمودار ۲. طبقه‌بندی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان



مأخذ: همان.



براساس طبقه‌بندی فوق، ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان به شکل زیر ارائه شده است:

جدول ۱. ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (تعداد پروژه)

| عمر پروژه | درصد تخصیص اعتبار | | | |
|-------------------|-------------------|-----------------|------------------|----------------|
| | کمتر از ۵ سال | بین ۵ تا ۱۰ سال | بین ۱۰ تا ۱۵ سال | ۲۰ سال و بیشتر |
| کمتر از ۲۰ درصد | | | | |
| بین ۲۰ تا ۴۰ درصد | | | | |
| بین ۴۰ تا ۶۰ درصد | | | | |
| بین ۶۰ تا ۸۰ درصد | | | | |
| ۸۰ درصد و بیشتر | | | | |

مأخذ: مطالعات تحقیق.

نحوه برخورد با هریک از مناطق ماتریس عمر - تخصیص فوق در جدول زیر تبیین شده است:

جدول ۲. اولویت‌بندی پروژه‌های موجود در ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان و ارائه پیشنهادهایی برای مواجهه با پروژه‌های موجود در هر اولویت

| اولویت | گروه | پیشنهاد نحوه برخورد | توضیحات |
|--------|--|---|---|
| ۱ | طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) | <ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه | چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست. |
| ۲ | طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد) | <ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر اتمام یا اصلاح پروژه | به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست. |
| ۳ | طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد) | <ul style="list-style-type: none"> تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه | از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند. |
| ۴ | طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد) | <ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه | شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها، در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند. |
| ۵ | طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد) | <ul style="list-style-type: none"> نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی | هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است. |

مأخذ: همان.

همچنین ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب اعتبار پروژه صورت پذیرفته است. لازم به ذکر است با توجه به نتایج جلسات هم‌اندیشی با کارشناسان سازمان برنامه و بودجه و خبرگان حوزه مورد بررسی، در حال حاضر طبقه‌بندی مشخصی برای ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک

دارایی‌های سرمایه‌ای وجود ندارد و تعاریف به کار رفته در این گزارش در خصوص طول عمر، صرفاً تعاریف عملیاتی ناظر به این گزارش است. بر این اساس دسته‌بندی مذکور عبارت است از:

- پروژه‌های بسیار کوچک: کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار،
- پروژه‌های کوچک: بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های متوسط: بین ۱ تا ۵ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های بزرگ: بین ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های بسیار بزرگ: بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار.

در نهایت نیز جهت ارائه تحلیل‌های تکمیلی، ماتریس اولویت-اندازه برای هر استان به شکل زیر تهیه شده است:

جدول ۳. ماتریس اندازه-اولویت برحسب تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان

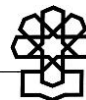
| اندازه پروژه | اولویت پروژه | | | | | جمع |
|--------------|--------------|----------|----------|----------|----------|-----|
| | اولویت ۱ | اولویت ۲ | اولویت ۳ | اولویت ۴ | اولویت ۵ | |
| بسیار کوچک | | | | | | |
| کوچک | | | | | | |
| متوسط | | | | | | |
| بزرگ | | | | | | |
| بسیار بزرگ | | | | | | |
| جمع | | | | | | |

مأخذ: همان.

۴-۱. محدودیت‌های مطالعه

گزارش حاضر مشابه بسیاری از پژوهش‌های مبتنی بر آمار و داده، مشمول سطحی از محدودیت‌های اجتناب‌ناپذیر بوده است. در ادامه به مهم‌ترین محدودیت‌ها اشاره شده است:

- این گزارش براساس مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸ انجام شده است. لذا پروژه‌هایی که تا پیش از سال ۱۳۹۸ خاتمه یافته‌اند اساساً جایی در تحلیل حاضر ندارند.
- به دلیل کمبود اطلاعات و عدم دسترسی آسان به کلیه اطلاعات موجود، امکان ارائه یک بررسی صد درصدی و کامل وجود ندارد.
- برخی مصارف بودجه‌ای به دلیل ماهیت ملی آنها امکان تخصیص به استان‌ها را ندارند.
- قرار داشتن بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر و ویژگی سالیانه بودن آنها، قضاوت در ارتباط با تکرار پروژه‌های مذکور در بودجه‌های سنواتی را دشوار می‌کند.
- با توجه به اینکه مفهوم طرح در بعد ملی و استانی با هم تفاوت‌هایی دارند و طرح در سطح ملی، مستقل و در سطح استان متأثر از چند پروژه است، امکان دارد طولانی شدن طول عمر یک پروژه از یک طرح منجر به طولانی شدن عمر طرح شود. در حالی که سایر پروژه‌های طرح مورد نظر ممکن است مدت‌ها قبل خاتمه یافته باشند.

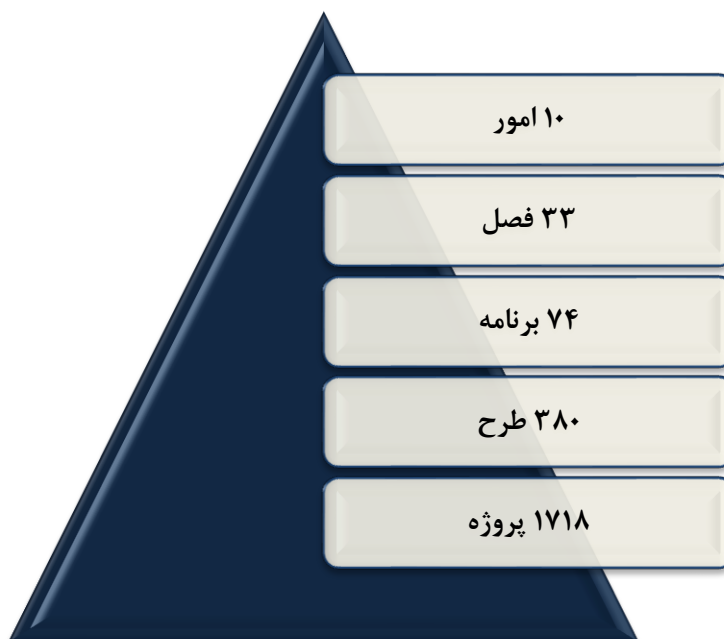


- برخی پروژه‌های جاری در استان‌ها محصول تصمیم‌گیری و سیاستگذاری‌های مسئولان استانی نبوده و به‌انحای مختلف و از محل منابع غیراستانی آغاز شده‌اند؛ لذا نمی‌توان طولانی شدن آنها را به عملکرد استان نسبت داد.
- درخصوص توزیع جغرافیایی پروژه‌ها در سطح استان‌ها باید به این نکته دقت شود که در برخی موارد، مکان استراتژیک برای بارگذاری پروژه‌ها مرکز استان بوده و عملاً بخشی از عدم توازن در توزیع پروژه‌های عمرانی در سطح استان اجتناب‌ناپذیر است.
- از سال ۱۳۹۲ گزارش پیشرفت فیزیکی پروژه‌های عمرانی ارائه نشده و این موضوع می‌تواند تحلیل‌ها و پیشنهادهای ارائه شده درخصوص مواجهه با پروژه‌های مذکور را تا حدی دچار کاستی کند.

۲. طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان در سال ۱۳۹۸

با توجه به بررسی‌های صورت‌گرفته، در سال ۱۳۹۸ در استان کردستان، ۱۷۱۸ پروژه عمرانی فعال در قالب ۳۸۰ طرح، ۷۴ برنامه، ۳۳ فصل و ۱۰ امور وجود داشته است. قدیمی‌ترین این پروژه‌ها از سال ۱۳۶۷ آغاز شده‌اند و بیش از ۳۰ سال از شروع فرایند اجرایی آنها گذشته است:

نمودار ۳. طبقه‌بندی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان



مآخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

همچنین در نمودار زیر، خلاصه‌ای از وضعیت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان، گزارش شده است:

نمودار ۴. خلاصه وضعیت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان

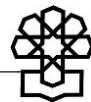


مأخذ: همان.

۲-۱. بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان به‌منظور بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان، طرح‌های یادشده براساس امور، فصول و برنامه‌های مختلف، تجزیه و تحلیل شده‌اند:

۲-۱-۱. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب امور همان‌گونه که مورد اشاره قرار گرفت، طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان در مجموع در قالب ۱۰ امور مختلف تعریف شده‌اند که این امور عبارتند از:

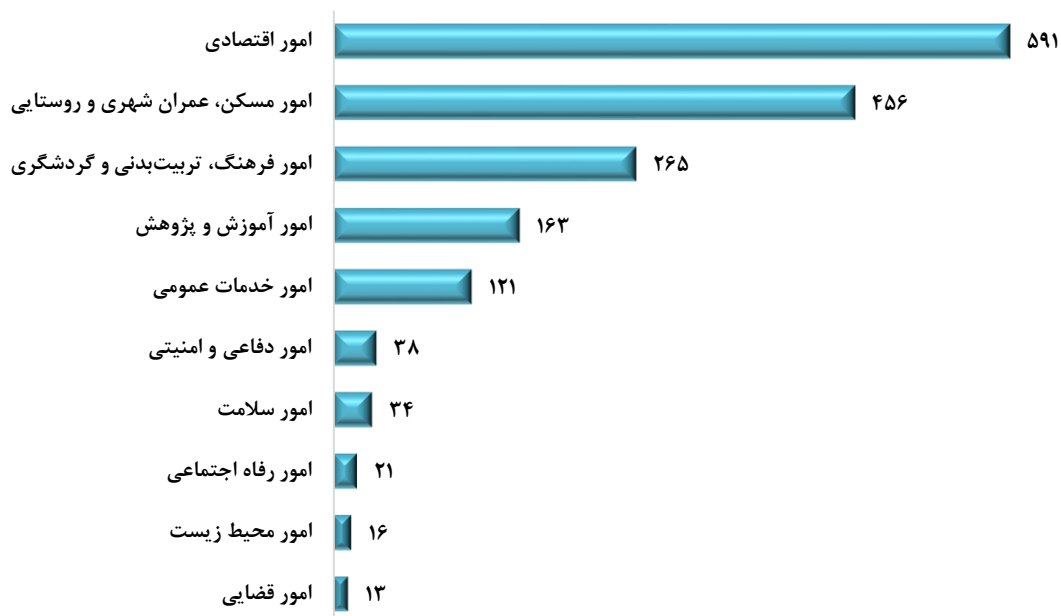
- امور اقتصادی،
- امور مسکن، عمران شهری و روستایی،
- امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری،
- امور آموزش و پژوهش،
- امور خدمات عمومی،
- امور دفاعی و امنیتی،
- امور سلامت،
- امور محیط‌زیست،
- امور قضایی،



- امور رفاه اجتماعی.

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته «امور اقتصادی» و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» از جمله مهم‌ترین امور در برنامه‌های عمرانی استان کردستان محسوب می‌شوند. همان‌گونه که در نمودار زیر مشخص است، از ۱۷۱۸ پروژه عمرانی استان کردستان، ۵۹۱ پروژه در قالب «امور اقتصادی» و ۴۵۶ پروژه در قالب «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» تعریف شده است که در مجموع، ۶۰/۹ درصد از کل پروژه‌های استان را شامل می‌شوند. از منظر تعداد پروژه‌ها، «امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری»، «امور آموزش و پژوهش» و «امور خدمات عمومی»، به ترتیب با ۲۶۵ پروژه (۱۵/۴ درصد کل پروژه‌ها)، ۱۶۳ پروژه (۹/۵ درصد کل پروژه‌ها) و ۱۲۱ پروژه (۷ درصد کل پروژه‌ها) در رتبه‌های بعدی قرار دارند:

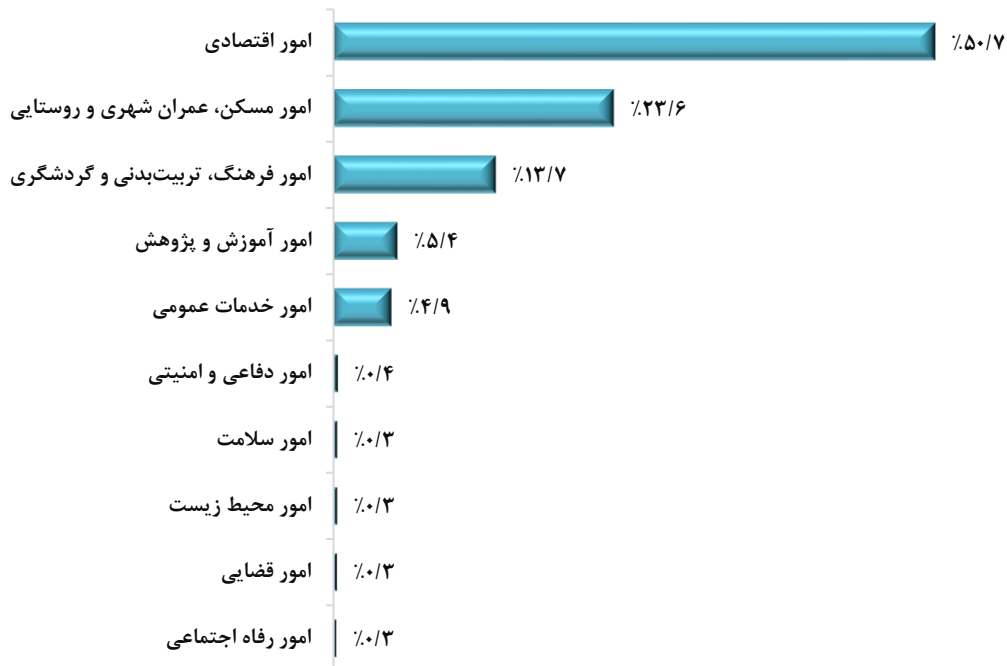
نمودار ۵. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب امور مختلف در استان کردستان



مأخذ: همان.

در نمودار زیر، سهم امور مختلف از کل اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان کردستان نشان داده شده است. در این زمینه نیز مشاهده می‌شود «امور اقتصادی»، به تنهایی بیش از ۵۰ درصد اعتبارات تخصیص یافته استان را جذب کرده است. «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» و «امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری» نیز به ترتیب با سهم ۲۳/۶ درصد و ۱۳/۷ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان، در رتبه‌های بعدی قرار دارند:

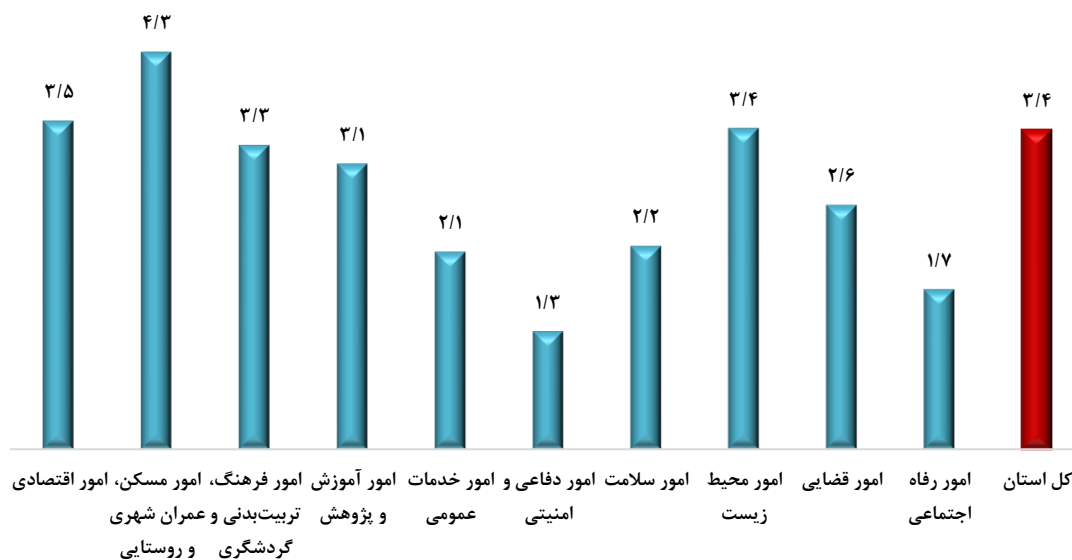
نمودار ۶. سهم امور مختلف از اعتبارات تخصیص یافته
به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان کردستان



مأخذ: همان.

در نمودار زیر نیز، عمر متوسط پروژه‌های عمرانی مربوط به هریک از امور مختلف در استان کردستان، در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

نمودار ۷. عمر متوسط پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب امور مختلف در سال ۱۳۹۸ (سال)



مأخذ: همان.



با توجه به اطلاعات ارائه شده در نمودار فوق، متوسط طول عمر کل پروژه‌های عمرانی استان در سال ۱۳۹۸، معادل ۳/۴ سال است. در این ارتباط، متوسط طول عمر پروژه‌های مربوط به «امور اقتصادی» و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» که مهم‌ترین امور استان از منظر تعداد پروژه‌ها و سهم از اعتبارات تخصیص یافته محسوب می‌شوند، به همراه «امور محیط‌زیست» از میانگین کل استان بیشتر است.

در جدول زیر، خلاصه‌ای از وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان کردستان برحسب امور مختلف ارائه شده است:

جدول ۴. خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان کردستان برحسب امور (میلیون ریال/ درصد)

| عنوان امور | عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷ | مصوب ۱۳۹۸ | برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸* | مجموع اعتبارات اختصاص یافته | برآورد سال‌های بعد | کل اعتبار پروژه | درصد تخصیص اعتبار |
|----------------------------------|-----------------------------|-------------------|-------------------------|-----------------------------|--------------------|-------------------|-------------------|
| امور اقتصادی | ۶.۹۷۸.۵۹۴ | ۴.۸۰۵.۱۴۲ | ۲.۶۷۱.۶۵۹ | ۹.۶۵۰.۲۵۳ | ۵.۴۹۳.۷۱۸ | ۱۷.۲۷۷.۴۵۴ | ۵۵/۹ |
| امور مسکن، عمران شهری و روستایی | ۳.۲۰۵.۶۲۰ | ۲.۳۲۷.۶۱۳ | ۱.۲۹۴.۱۵۳ | ۴.۴۹۹.۷۷۳ | ۱.۳۷۶.۴۱۷ | ۶.۹۰۹.۶۵۰ | ۶۵/۱ |
| امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری | ۱.۳۸۷.۰۷۸ | ۲.۲۰۱.۳۷۶ | ۱.۲۲۳.۹۶۵ | ۲.۶۱۱.۰۴۳ | ۱.۴۴۱.۴۰۰ | ۵.۰۲۹.۸۵۴ | ۵۱/۹ |
| امور آموزش و پژوهش | ۵۰۷.۱۴۶ | ۹۴۳.۸۸۶ | ۵۲۴.۸۰۱ | ۱.۰۳۱.۹۴۷ | ۱.۵۶۴.۴۰۰ | ۳.۰۱۵.۴۳۲ | ۳۴/۲ |
| امور خدمات عمومی | ۴۵۹.۳۷۱ | ۸۵۶.۶۱۱ | ۴۷۶.۳۷۶ | ۹۳۵.۶۴۷ | ۱۹۲.۷۰۰ | ۱.۵۰۸.۶۸۲ | ۶۲/۰ |
| امور دفاعی و امنیتی | ۱۹.۲۹۴ | ۱۰۱.۶۱۶ | ۵۶.۴۹۸ | ۷۵.۷۹۲ | ۰ | ۱۲۰.۹۱۰ | ۶۲/۷ |
| امور سلامت | ۱۳.۶۲۱ | ۹۴.۰۴۱ | ۵۲.۲۸۷ | ۶۵.۹۰۸ | ۰ | ۱۰۷.۶۶۲ | ۶۱/۲ |
| امور محیط‌زیست | ۵۶.۳۲۳ | ۱۶.۸۸۲ | ۹.۳۸۶ | ۶۵.۷۱۰ | ۰ | ۷۳.۲۰۵ | ۸۹/۸ |
| امور قضایی | ۴۰.۵۷۰ | ۳۹.۶۳۴ | ۲۲.۰۳۷ | ۶۲.۶۰۷ | ۰ | ۸۰.۲۰۴ | ۷۸/۱ |
| امور رفاه اجتماعی | ۱۷.۵۲۰ | ۶۵.۳۲۷ | ۳۶.۳۲۲ | ۵۳.۸۴۲ | ۰ | ۸۲.۸۴۷ | ۶۵/۰ |
| کل استان | ۱۲.۶۸۵.۱۳۸ | ۱۱.۴۵۲.۱۲۸ | ۶.۳۶۷.۳۸۳ | ۱۹.۰۵۲.۵۲۱ | ۱۰.۰۶۸.۶۳۵ | ۳۴.۲۰۵.۹۰۱ | ۵۵/۷ |

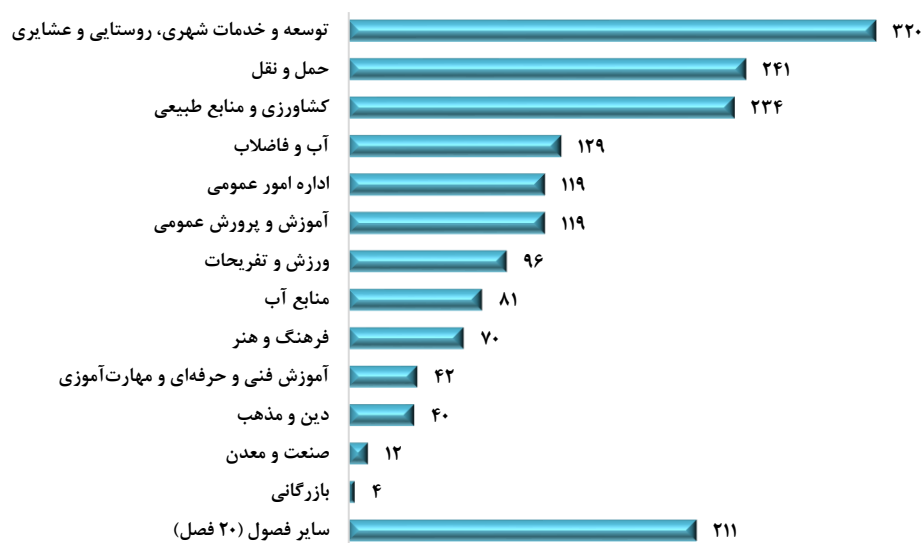
مآخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸. * براساس خلاصه گزارش تفریح بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سال یادشده براساس این ضریب برآورد شده است.

۲-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب فصل

طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان، در قالب ۳۳ فصل مختلف، تعریف شده‌اند. در این بررسی، ۲۰ فصل عمرانی که سهم هریک از آنها از کل اعتبارات تخصیص یافته استان کردستان، کمتر از ۱ درصد است، در قالب «سایر فصول»، تجمیع شده‌اند. فصول یادشده که جمعاً ۲۱۱ پروژه عمرانی استان (معادل ۱۲/۳ درصد کل پروژه‌ها) را دربرگرفته‌اند، تنها ۳/۸ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان را به خود اختصاص داده‌اند.

در نمودار زیر، تعداد پروژه‌های عمرانی استان کردستان برحسب فصول مختلف، ارائه شده است. مشاهده می‌شود بیشترین پروژه‌های استان در قالب ۳ فصل «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری»، «حمل و نقل» و «کشاورزی و منابع طبیعی» تعریف شده است که به ترتیب ۳۲۰، ۲۴۱ و ۲۳۴ پروژه استان را به خود اختصاص داده‌اند:

نمودار ۸. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب فصول مختلف در استان کردستان

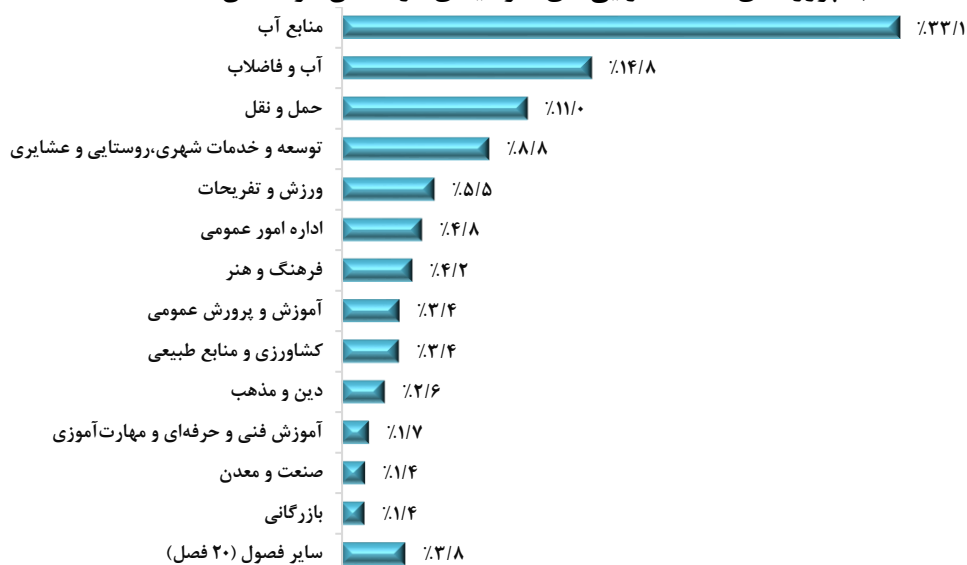


مأخذ: همان.

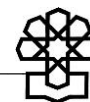
در نمودار زیر، سهم فصول مختلف از کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های عمرانی استان کردستان نشان داده شده است. در این زمینه مشاهده می‌شود فصل «منابع آب» که شامل ۸۱ پروژه عمرانی است، با سهمی بالغ بر ۳۳ درصد از کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان، بیشترین اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان را جذب کرده است. همچنین فصول «آب و فاضلاب» و «حمل و نقل» به ترتیب با سهم ۱۴/۸ درصد و ۱۱ درصد از اعتبارات تخصیص‌یافته، در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند:

نمودار ۹. سهم فصول مختلف از اعتبارات تخصیص‌یافته

به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان کردستان

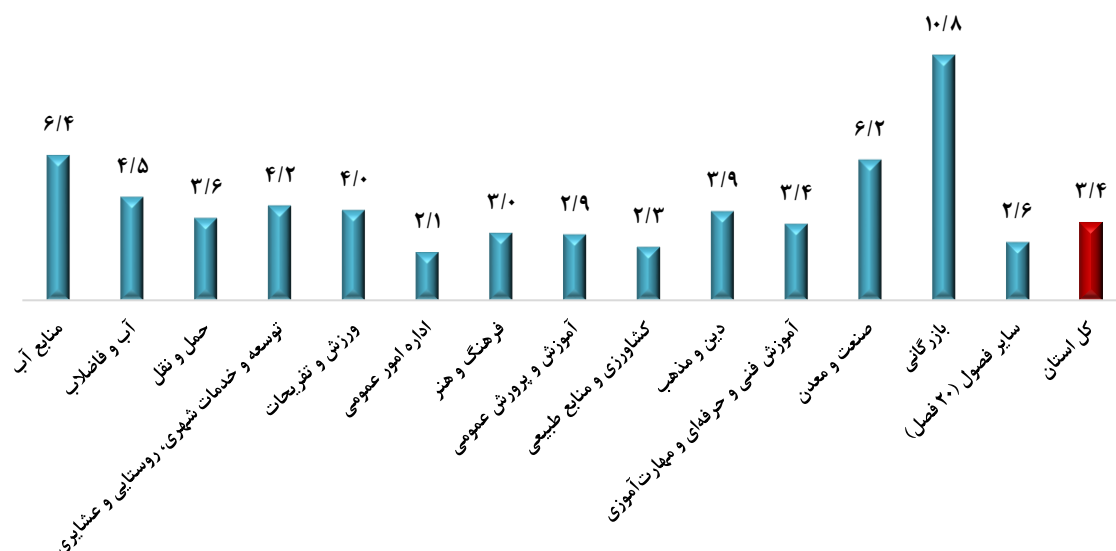


مأخذ: همان.



در نمودار زیر نیز، عمر متوسط پروژه‌های عمرانی مربوط به هریک از فصول مختلف در استان کردستان در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

نمودار ۱۰. عمر متوسط پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان
برحسب فصول مختلف در سال ۱۳۹۸ (سال)



مأخذ: همان.

براساس نمودار فوق، میانگین طول عمر پروژه‌های مربوط به فصول «منابع آب» و «آب و فاضلاب» که بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص‌یافته استان را دارا هستند، به ترتیب ۶/۴ و ۴/۵ سال بوده و از متوسط طول عمر کل پروژه‌های استان، بالاتر است. همچنین بیشترین میزان متوسط عمر پروژه‌ها، مربوط به فصل «بازرگانی» است و میانگین طول عمر ۴ پروژه عمرانی این فصل در سال ۱۳۹۸، ۱۰/۸ سال بوده است.

در جدول زیر، خلاصه‌ای از وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان کردستان برحسب فصول مختلف ارائه شده است:

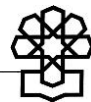
جدول ۵. خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان کردستان بر حسب فصل (میلیون ریال / درصد)

| عنوان فصل | عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷ | مصوب ۱۳۹۸ | برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸* | مجموع اعتبارات اختصاص یافته | برآورد سال‌های بعد | کل اعتبار پروژه | درصد تخصیص اعتبار |
|---|-----------------------------|-------------------|-------------------------|-----------------------------|--------------------|-------------------|-------------------|
| فصل منابع آب | ۵.۲۲۵.۹۴۷ | ۱.۹۴۱.۰۴۹ | ۱.۰۷۹.۲۲۳ | ۶.۳۰۵.۱۷۱ | ۳.۳۸۸.۰۸۳ | ۱۰.۵۵۵.۰۷۹ | ۵۹/۷ |
| فصل آب و فاضلاب | ۲.۱۷۵.۸۶۵ | ۱.۱۶۷.۹۳۶ | ۶۴۹.۳۷۲ | ۲.۸۲۵.۲۳۸ | ۹۶۳.۰۱۷ | ۴.۳۰۶.۸۱۸ | ۶۵/۶ |
| فصل حمل‌ونقل | ۹۶۸.۸۱۳ | ۳۰۳۴.۸۶۲ | ۱.۱۳۱.۳۸۳ | ۲.۱۰۰.۱۹۶ | ۱.۹۹۱.۷۱۰ | ۴.۹۹۵.۳۸۵ | ۴۲/۰ |
| فصل توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری | ۱۰.۲۸.۹۵۵ | ۱.۱۵۰.۹۲۷ | ۶۳۹.۹۱۵ | ۱.۶۶۸.۸۷۰ | ۴۱۳.۴۰۰ | ۲.۵۹۳.۲۸۲ | ۶۴/۴ |
| فصل ورزش و تفریحات | ۴۹۵.۵۷۰ | ۱.۰۰۵.۱۳۵ | ۵۵۸.۸۵۵ | ۱.۰۵۴.۴۲۵ | ۸۵۶.۰۰۰ | ۲.۳۵۶.۷۰۵ | ۴۴/۷ |
| فصل اداره امور عمومی | ۴۴۷.۱۵۶ | ۸۳۸.۱۱۱ | ۴۶۵.۹۹۰ | ۹۱۳.۱۴۶ | ۱۸۲.۷۰۰ | ۱.۴۶۷.۹۶۷ | ۶۲/۲ |
| فصل فرهنگ و هنر | ۴۲۶.۴۸۰ | ۶۷۸.۸۵۶ | ۳۷۷.۴۴۴ | ۸۰۳.۹۲۴ | ۲۵۸.۲۰۰ | ۱.۳۶۳.۵۳۶ | ۵۹/۰ |
| فصل آموزش و پرورش عمومی | ۲۴۹.۶۳۷ | ۷۳۲.۷۹۵ | ۴۰۷.۴۳۴ | ۶۵۷.۰۷۱ | ۱.۴۵۴.۴۰۰ | ۲.۴۳۶.۸۳۲ | ۲۷/۰ |
| فصل کشاورزی و منابع طبیعی | ۲۷۱.۰۳۸ | ۶۸۷.۴۱۵ | ۳۸۲.۲۰۳ | ۶۵۳.۲۴۱ | ۹۸.۹۲۵ | ۱.۰۵۷.۳۷۸ | ۶۱/۸ |
| فصل دین و مذهب | ۳۳۷.۴۴۰ | ۲۷۹.۶۳۵ | ۱۵۵.۴۷۷ | ۴۹۲.۹۱۷ | ۱۳.۲۰۰ | ۶۳۰.۲۷۵ | ۷۸/۲ |
| آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی | ۲۰۸.۲۲۹ | ۱۹۲.۹۰۰ | ۱۰۷.۲۵۲ | ۳۱۵.۴۸۲ | ۱۱۰.۰۰۰ | ۵۱۱.۱۲۹ | ۶۱/۷ |
| فصل صنعت و معدن | ۲۳۳.۳۳۹ | ۷۱.۴۲۴ | ۳۹.۷۱۲ | ۲۷۳.۰۵۰ | ۱۵.۰۰۰ | ۳۱۹.۷۶۳ | ۸۵/۴ |
| فصل بازرگانی | ۲۵۷.۰۱۷ | ۱۳.۷۹۲ | ۷.۶۶۸ | ۲۶۴.۶۸۵ | ۰ | ۲۷۰.۸۰۹ | ۹۷/۷ |
| فصل گردشگری | ۷۸.۵۹۸ | ۱۴۱.۰۷۲ | ۷۸.۴۳۶ | ۱۵۷.۰۳۴ | ۴۱.۰۰۰ | ۲۶۰.۶۷۰ | ۶۰/۲ |
| فصل حفاظت از گونه‌های زیستی | ۵۵.۵۹۳ | ۱۵.۴۸۲ | ۸۶.۰۸ | ۶۴.۲۰۱ | ۰ | ۷۱۰.۷۵ | ۹۰/۳ |
| فصل اداره امور قضایی | ۴۰.۵۷۰ | ۳۹.۶۳۴ | ۲۲.۰۳۷ | ۶۲.۶۰۷ | ۰ | ۸۰.۲۰۴ | ۷۸/۱ |
| فصل انرژی | ۲۲.۴۴۰ | ۵۶.۶۰۰ | ۳۱.۴۷۰ | ۵۳.۹۱۰ | ۰ | ۷۹.۰۴۰ | ۶۸/۲ |
| فصل بهداشت | ۱۲.۴۲۱ | ۶۸.۵۴۱ | ۳۸.۱۰۹ | ۵۰.۵۳۰ | ۰ | ۸۰.۹۶۲ | ۶۲/۴ |
| فصل میراث فرهنگی | ۲۶.۸۰۳ | ۳۸.۵۰۰ | ۲۱.۴۰۶ | ۴۸.۲۰۹ | ۲۵۳.۰۰۰ | ۳۱۸.۳۰۳ | ۱۵/۱ |
| فصل صنایع دستی | ۲۲.۱۰۰ | ۴۰.۶۷۸ | ۲۲.۶۱۷ | ۴۴.۷۱۷ | ۲۰.۰۰۰ | ۸۲.۷۷۸ | ۵۴/۰ |
| فصل حفظ نظم و امنیت عمومی | ۰ | ۷۴.۳۶۰ | ۴۱.۳۴۴ | ۴۱.۳۴۴ | ۰ | ۷۴.۳۶۰ | ۵۵/۶ |
| فصل توانبخشی | ۱۱.۶۱۰ | ۴۱.۸۲۷ | ۲۳.۲۵۶ | ۳۴.۸۶۶ | ۰ | ۵۳.۴۳۷ | ۶۵/۲ |
| فصل دفاع | ۱۹.۳۹۴ | ۲۷.۲۵۶ | ۱۵.۱۵۴ | ۳۴.۴۴۸ | ۰ | ۴۶.۵۵۰ | ۷۴/۰ |
| فصل آموزش عالی | ۲۹.۶۲۳ | ۵.۱۴۱ | ۲.۸۵۸ | ۳۲.۴۸۱ | ۰ | ۳۴.۷۶۴ | ۹۳/۴ |
| فصل پژوهش‌های توسعه‌ای | ۱۹.۶۵۷ | ۱۳.۰۵۰ | ۷.۲۵۶ | ۲۶.۹۱۳ | ۰ | ۳۲.۷۰۷ | ۸۲/۳ |
| فصل تحقیق و توسعه در امور خدمات عمومی | ۱۲.۲۱۵ | ۱۸.۵۰۰ | ۱۰.۲۸۶ | ۲۲.۵۰۱ | ۱۰.۰۰۰ | ۴۰.۷۱۵ | ۵۵/۳ |
| فصل درمان | ۱.۲۰۰ | ۲۵.۵۰۰ | ۱۴.۱۷۸ | ۱۵.۳۷۸ | ۰ | ۲۶.۷۰۰ | ۵۷/۶ |
| فصل حمایتی | ۴۶۸۰ | ۱۰.۸۰۰ | ۶.۰۰۵ | ۱۰.۶۸۵ | ۰ | ۱۵.۴۸۰ | ۶۹/۰ |
| فصل رسانه | ۰ | ۱۵.۰۰۰ | ۸.۳۴۰ | ۸.۳۴۰ | ۰ | ۱۵.۰۰۰ | ۵۵/۶ |
| فصل امداد و نجات | ۱.۲۳۰ | ۱۲.۷۰۰ | ۷.۰۶۱ | ۸.۲۹۱ | ۰ | ۱۳.۹۳۰ | ۵۹/۵ |
| فصل تحقیق و توسعه در امور مسکن، عمران شهری و روستایی | ۸۰۰ | ۸.۷۵۰ | ۴.۸۶۵ | ۵.۶۶۵ | ۰ | ۹.۵۵۰ | ۵۹/۳ |
| فصل کاهش آلودگی | ۷۳۰ | ۱.۴۰۰ | ۷۷۸ | ۱.۵۰۸ | ۰ | ۲.۱۳۰ | ۷۰/۸ |
| فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری | ۸۷ | ۲.۵۰۰ | ۱.۳۹۰ | ۱.۴۷۷ | ۰ | ۲.۵۸۷ | ۵۷/۱ |
| کل استان | ۱۲.۶۸۵.۱۳۸ | ۱۱.۴۵۲.۱۲۸ | ۶.۳۶۷.۳۸۳ | ۱۹.۰۵۲.۵۲۱ | ۱۰.۰۶۸.۶۳۵ | ۳۴.۲۰۵.۹۰۱ | ۵۵/۷ |

مأخذ: همان.

* براساس خلاصه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سال یادشده براساس این ضریب برآورد شده است.

براساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، نسبت تخصیص اعتبار فصل «منابع آب» که به تنهایی یک‌سوم کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های عمرانی استان را به‌خود اختصاص داده است، در حدود ۶۰ درصد است و هنوز بیش از ۴۰ درصد از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی فصل یادشده، تخصیص داده نشده است؛ نسبت تخصیص اعتبار سایر فصول استان نیز بین ۱۵/۱ درصد مربوط به فصل «میراث فرهنگی» تا ۹۷/۷ درصد مربوط به فصل



«بازرگانی» متغیر است. در این خصوص، نکته قابل تأمل این است که فصل «بازرگانی» که از بیشترین درصد تخصیص اعتبار برخوردار است، صرفاً با ۴ پروژه عمرانی مربوط به تأمین زیرساخت‌های بازارچه‌های مرزی، دارای بیشترین میزان متوسط طول عمر نیز می‌باشد.

۳-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب برنامه

طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان، در قالب ۷۴ برنامه مختلف، تعریف شده‌اند. در این میان، ۱۲ برنامه، دربرگیرنده ۹۴۵ پروژه عمرانی استان هستند و در مجموع، ۷۹/۹ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان را به خود اختصاص داده‌اند. به این ترتیب، ۶۲ برنامه دیگر استان، ضمن شامل شدن ۷۷۳ پروژه عمرانی (۴۵ درصد کل پروژه‌ها)، صرفاً ۲۰/۱ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان، سهم داشته‌اند. در این خصوص، تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب برنامه‌های مختلف، در نمودار زیر نشان داده شده است:

نمودار ۱۱. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب برنامه‌های مختلف در استان کردستان



مأخذ: همان.

همان‌گونه که در نمودار فوق مشخص است، در استان کردستان ۴ برنامه «توسعه حمل و نقل جاده‌ای»، «ساماندهی کالبدی شهری و روستایی»، «تامین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات در امور خدمات عمومی» و «ارائه خدمات آب شهری و روستایی»، مهم‌ترین برنامه‌های استان از منظر تعداد پروژه هستند و بیشترین پروژه‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند.

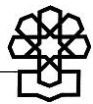
همچنین در نمودار زیر، سهم برنامه‌های مختلف از کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های عمرانی استان کردستان نشان داده شده است. در این زمینه مشاهده می‌شود ۳ برنامه حوزه آب شامل «عرضه آب»، «توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب» و «تأمین آب» به ترتیب با سهم ۱۸/۶ درصد، ۱۱/۱ درصد و ۱۱/۱ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان، در رتبه‌های اول تا سوم قرار گرفته‌اند:

نمودار ۱۲. سهم برنامه‌های مختلف از اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان کردستان

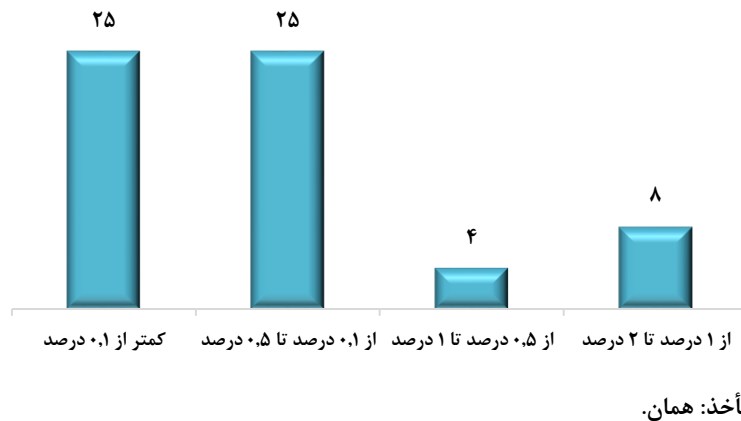


مأخذ: همان.

شایان ذکر است در میان ۶۲ برنامه استان که براساس اطلاعات مندرج در نمودار فوق، مجموعاً ۲۰/۱ درصد از اعتبارات تخصیص‌یافته استان، سهم داشته‌اند، سهم ۲۵ برنامه، بسیار ناچیز و کمتر از ۰/۱ درصد بوده است. ۲۵ برنامه دیگر نیز سهم بسیار اندک بین ۰/۱ درصد تا ۰/۵ درصد داشته‌اند؛ ۴ برنامه بین ۰/۵ تا ۱ درصد و ۸ برنامه، بین ۱ تا ۲ درصد سهم داشته‌اند:



نمودار ۱۳. بررسی وضعیت سهم ۷۲ برنامه کم‌اهمیت استان کردستان
از کل اعتبارات تخصیص‌یافته استان (تعداد برنامه)



در نمودار زیر، عمر متوسط پروژه‌های عمرانی مربوط به هریک از برنامه‌های مختلف در استان کردستان در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

نمودار ۱۴. عمر متوسط پروژه‌های تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان
برحسب برنامه‌های مختلف در سال ۱۳۹۸ (سال)



با توجه به اطلاعات ارائه شده در نمودار فوق، ملاحظه می‌شود برنامه‌های «عرضه آب» و «توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب»، به‌عنوان ۲ برنامه مهم استان در جذب اعتبارات عمرانی، دارای بیشترین متوسط طول عمر در میان برنامه‌های عمرانی استان کردستان هستند.

خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان کردستان برحسب برنامه‌های مختلف، در پیوست گزارش، ارائه شده است. براساس اطلاعات مندرج در جدول پیوست، نسبت تخصیص اعتبار برنامه «عرضه آب» که بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص‌یافته استان را داراست، معادل $53/2$ درصد است و بنابراین، در حدود نیم دیگری از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی برنامه یادشده، تخصیص داده نشده است. در این زمینه برنامه‌های «توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب» و «تأمین آب» که از منظر سهم از اعتبارات تخصیص‌یافته، در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند، وضعیت مناسب‌تری دارند و نسبت تخصیص اعتبار آنها به‌ترتیب $67/6$ و $90/8$ درصد است.

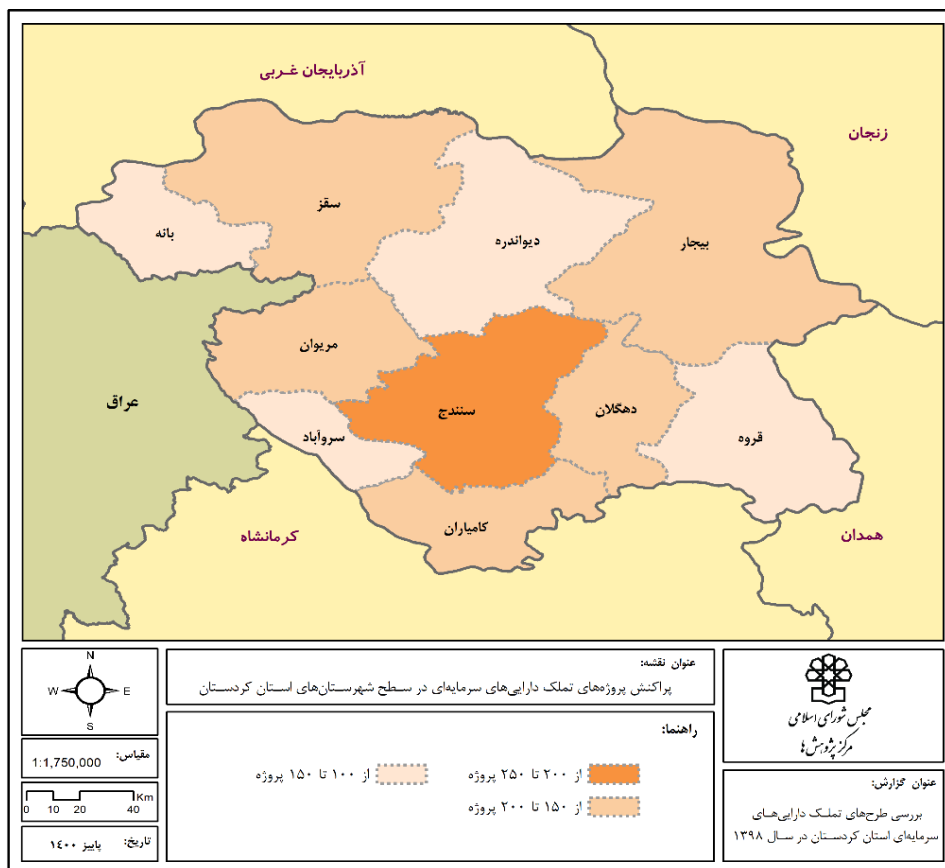
همچنین وضعیت تخصیص اعتبار ۱۱ برنامه مهم دیگر استان نیز عمدتاً بین ۴۰ تا ۵۴ درصد متغیر بوده و فقط برنامه‌های «بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب» و «برنامه تأمین آب» به‌ترتیب با ۳۸ و ۲۴ درصد تخصیص اعتبار از وضعیت نامساعدتری برخوردارند.

شایان ذکر است، علاوه بر برنامه «تأمین آب» که ازجمله مهم‌ترین برنامه‌های عمرانی استان محسوب می‌شود، نسبت تخصیص اعتبار ۴ برنامه «تنظیم بازار داخلی»، «فضاهای آموزشی و کمک آموزشی»، «حفاظت، احیا و بهسازی زیست‌بوم‌های خشکی» و «ایجاد و توسعه صنایع، معادن و زیرساخت‌های صنعتی و معدنی» نیز بالای ۸۵ درصد است، اما این برنامه‌ها در استان کردستان چندان با اهمیت محسوب نمی‌شوند. درواقع، ضمن آنکه صرفاً ۲۷ پروژه از ۱۷۱۸ پروژه عمرانی استان را شامل می‌شوند، مجموع اعتبار پیش‌بینی‌شده برای آنها ۲ درصد از کل اعتبار پیش‌بینی‌شده برای پروژه‌های عمرانی استان کردستان را تشکیل می‌دهد.

۲-۲. بررسی جغرافیایی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان در سطح شهرستان‌های استان

استان کردستان دارای ۱۰ شهرستان است و پروژه‌های عمرانی استان، در سطح این شهرستان‌ها، پراکنده شده‌اند. در نقشه زیر، توزیع جغرافیایی پروژه‌های استان در سطح شهرستان‌ها، نشان داده شده است:

نقشه ۱. پراکنش پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سطح شهرستان‌های استان کردستان

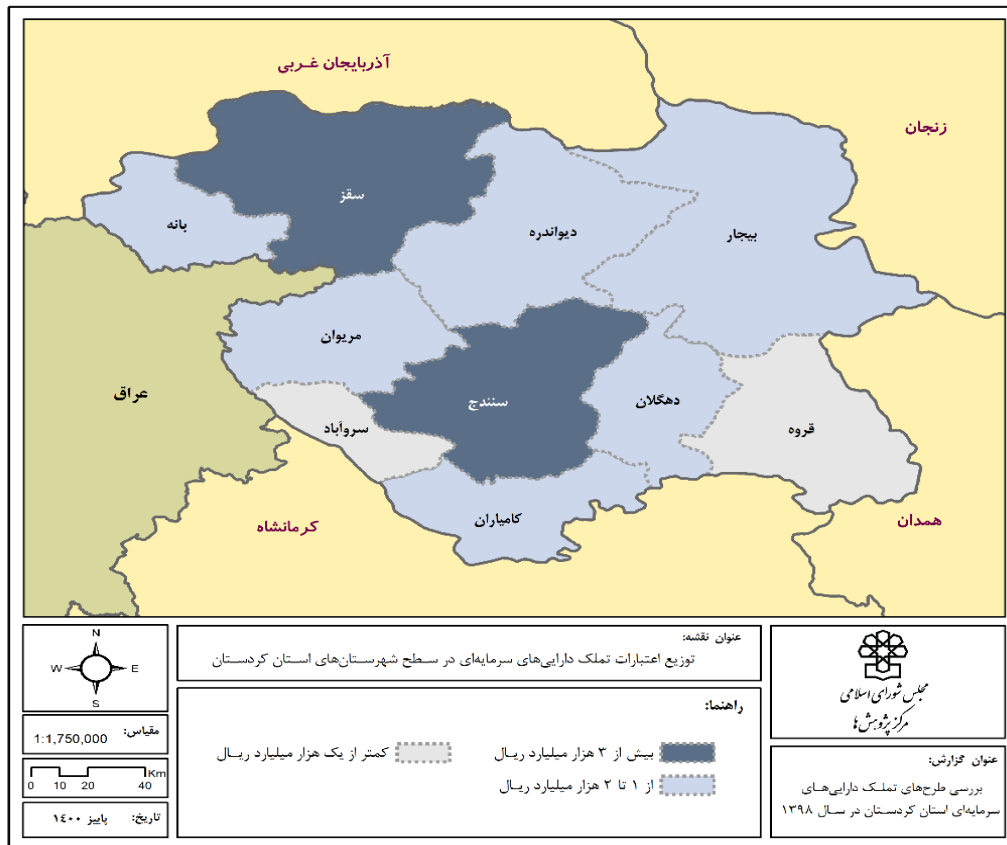


مأخذ: ترسیم‌شده براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

شایان ذکر است، از میان ۱۷۱۸ پروژه استان، ۱۰۷ پروژه به‌صورت بین شهرستانی هستند که به‌دلیل اجرای آنها در سطح بیش از یک شهرستان، تحت عنوان پروژه‌های «سطح استان»، نامیده شده‌اند و در ترسیم نقشه‌های این بخش از مطالعه، لحاظ نشده‌اند. به هر حال از منظر توزیع جغرافیایی پروژه‌ها، در استان کردستان، بیشترین تعداد پروژه در شهرستان‌های «سنندج»، «سقز» و «کامیاران» تعریف شده است. لکن از منظر توزیع تعدادی پروژه‌های عمرانی در سطح شهرستان‌های استان، عدم تعادل شدیدی مشاهده نمی‌شود و تعداد پروژه‌های شهرستان‌های یادشده، اختلاف چندانی با سایر شهرستان‌های استان ندارد.

در نقشه زیر، میزان توزیع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سطح شهرستان‌های استان، نشان داده شده است. به این ترتیب ملاحظه می‌شود شهرستان‌های «سنندج» و «سقز»، با اختلاف نسبتاً زیاد نسبت به سایر شهرستان‌های استان، بخش قابل‌توجهی از اعتبارات تخصیص‌یافته استان را به‌خود اختصاص داده‌اند. سهم شهرستان‌های یادشده از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان، به‌ترتیب ۲۰/۸ درصد و ۲۰/۱ درصد است. متوسط اعتبار تخصیص‌داده شده به این دو شهرستان، در حدود ۳ برابر متوسط اعتبار تخصیص‌یافته به گروه دوم شهرستان‌ها است که در نقشه زیر در طبقه بعدی قرار گرفته‌اند و این موضوع در رنگ‌بندی نقشه قابل مشاهده است:

نقشه ۲. توزیع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سطح شهرستان‌های استان کردستان



مأخذ: همان.

همچنین در جدول زیر، وضعیت پروژه‌های عمرانی استان به تفکیک شهرستان‌ها گزارش شده است. بر این اساس، درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها که به نوعی بیانگر میزان پیشرفت فیزیکی آنها نیز می‌باشد،^۱ در سطح شهرستان‌های استان بین ۲۸/۷ درصد (شهرستان «بیجار») تا ۷۵/۸ درصد (شهرستان «سقز») است. در این خصوص، علاوه بر پروژه‌های شهرستان «بیجار»، پروژه‌های شهرستان‌های «قروه» و «سرآباد» نیز به ترتیب با ۳۳/۲ درصد و ۴۸/۲ درصد تخصیص اعتبار، بیش از نیمی از اعتبارات عمرانی مورد نیاز خود را دریافت نکرده‌اند. از سوی دیگر، پس از شهرستان «سقز»، شهرستان‌های «سنندج» و «بانه» به ترتیب با ۶۵/۶ و ۶۳/۷ درصد تخصیص اعتبار، بیشترین درصد تخصیص اعتبار را دارند:

۱. لازم به توجه است ارائه گزارش پیشرفت فیزیکی پروژه‌های عمرانی توسط سازمان برنامه و بودجه کشور از سال ۱۳۹۲ متوقف شده است.



جدول ۶. خلاصه وضعیت پروژه‌های عمرانی استان کردستان به تفکیک شهرستان‌ها (میلیون ریال/ درصد)

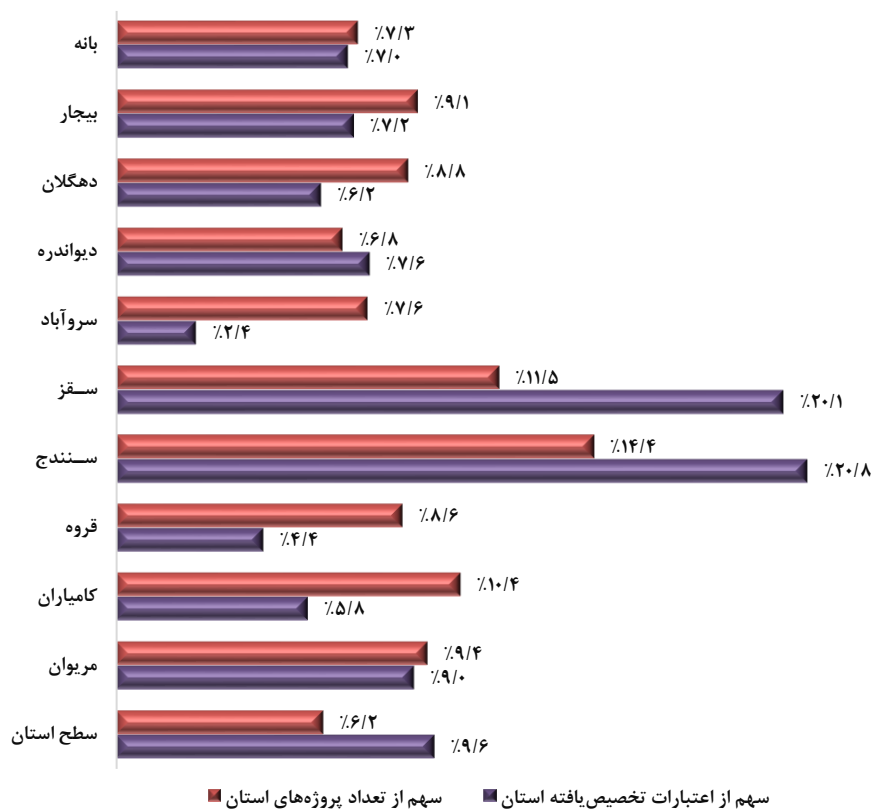
| شهرستان | تعداد پروژه | مجموع اعتبارات اختصاص یافته به پروژه‌ها | برآورد اعتبار سال‌های بعد پروژه‌ها | کل اعتبار پروژه‌ها | درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها |
|--------------------------|--------------|---|------------------------------------|--------------------|----------------------------|
| بانه | ۱۲۵ | ۱.۳۲۸.۹۸۸ | ۴۴۲.۴۶۱ | ۲.۰۸۵.۸۴۳ | ۶۳/۷ |
| بیجار | ۱۵۶ | ۱.۳۶۳.۳۳۰ | ۲.۸۶۸.۹۱۸ | ۴.۷۴۸.۹۲۶ | ۲۸/۷ |
| دهگلان | ۱۵۱ | ۱.۱۷۵.۱۳۴ | ۵۸۷.۹۷۱ | ۱.۹۹۴.۲۴۷ | ۵۸/۹ |
| دیواندره | ۱۱۷ | ۱.۴۵۳.۷۸۴ | ۷۴۹.۹۸۵ | ۲.۶۷۰.۸۳۱ | ۵۴/۴ |
| سروآباد | ۱۳۰ | ۴۵۸.۶۴۲ | ۳۵۲.۹۵۰ | ۹۵۱.۶۳۶ | ۴۸/۲ |
| سقز | ۱۹۸ | ۳.۸۳۰.۴۳۲ | ۵۲۴.۵۰۰ | ۵.۰۵۰.۳۷۳ | ۷۵/۸ |
| سنندج | ۲۴۷ | ۳.۹۶۷.۴۳۰ | ۱.۰۳۴.۶۸۴ | ۶.۰۴۳.۴۱۱ | ۶۵/۶ |
| قروه | ۱۴۸ | ۸۴۳.۳۵۲ | ۱.۴۱۷.۸۳۰ | ۲.۵۴۱.۳۹۸ | ۳۳/۲ |
| کامیاران | ۱۷۸ | ۱.۰۹۹.۰۵۴ | ۴۷۳.۶۵۰ | ۱.۸۶۷.۲۱۵ | ۵۸/۹ |
| مریوان | ۱۶۱ | ۱.۷۰۷.۳۳۶ | ۶۹۸.۰۸۴ | ۲.۹۰۸.۹۲۸ | ۵۸/۷ |
| سطح استان (بین شهرستانی) | ۱۰۷ | ۱.۸۲۵.۰۳۹ | ۹۱۷.۶۰۲ | ۳.۳۴۳.۰۹۴ | ۵۴/۶ |
| کل استان | ۱.۷۱۸ | ۱۹.۰۵۲.۵۲۱ | ۱۰.۰۶۸.۶۳۵ | ۳۴.۲۰۵.۹۰۱ | ۵۵/۷ |

مأخذ: همان.

شایان ذکر است، متوسط درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های عمرانی شهرستان‌های استان کردستان، چندان قابل توجه نیست؛ به گونه‌ای که این نسبت فقط برای یک شهرستان (سقز)، به بیش از ۷۵ درصد رسیده است. این موضوع حکایت از پیشرفت نه چندان مطلوب پروژه‌های یادشده در سطح شهرستان‌های استان دارد.

به منظور تشریح بهتر وضعیت پروژه‌های عمرانی استان کردستان در سطح شهرستان‌ها، در نمودار زیر سهم هر یک از شهرستان‌های استان از تعداد پروژه‌ها و اعتبارات عمرانی تخصیص یافته کل استان نشان داده شده است. به این ترتیب ملاحظه می‌شود شهرستان‌های «سنندج» با سهم ۱۴/۴ درصد از کل پروژه‌های استان، ۲۰/۸ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان را جذب کرده است. در این زمینه، شهرستان «سقز»، ضمن برخورداری از سهم ۱۱/۵ درصدی از پروژه‌ها، ۲۰/۱ درصد از اعتبارات تخصیص یافته سهم داشته است. از سوی دیگر، شهرستان‌های «کامیاران» و «قروه» به ترتیب با سهم ۱۰/۴ و ۸/۶ درصد از پروژه‌های استان، صرفاً ۵/۸ و ۴/۴ درصد از منابع تخصیص یافته استان، سهم داشته‌اند:

نمودار ۱۵. سهم شهرستان‌های استان کردستان از تعداد پروژه‌ها و اعتبارات تخصیص یافته استان



مأخذ: همان.

در جدول زیر، وضعیت درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های عمرانی شهرستان‌های استان کردستان نشان داده شده است. همان‌گونه که در جدول مشخص است، از ۱۶۸ پروژه عمرانی با درصد تخصیص اعتبار کمتر از ۲۰ درصد، ۲۷ پروژه مربوط به شهرستان «سنندج»، ۲۱ پروژه مربوط به شهرستان «کامیاران» و ۱۹ پروژه مربوط به شهرستان «سروآباد» می‌باشد. از سوی دیگر، در میان ۲۵۷ پروژه با درصد تخصیص بیش از ۸۰ درصد، بیشترین پروژه‌ها مربوط به شهرستان‌های «سنندج»، «سقز» و «دهگلان» بوده است:



جدول ۷. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شهرستان‌های استان کردستان
برحسب درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها

| شهرستان | تعداد پروژه | درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها | | | |
|-----------------|--------------|----------------------------|-------------------|-------------------|---------------------------|
| | | کمتر از ۲۰ درصد | بین ۲۰ تا ۴۰ درصد | بین ۴۰ تا ۶۰ درصد | بین ۶۰ تا ۸۰ درصد و بیشتر |
| بانه | ۱۲۵ | ۱۳ | ۷ | ۴۷ | ۳۹ |
| بیجار | ۱۵۶ | ۱۸ | ۱۲ | ۵۳ | ۴۹ |
| دهگلان | ۱۵۱ | ۱۸ | ۱۰ | ۳۹ | ۵۷ |
| دیواندره | ۱۱۷ | ۱۲ | ۱۳ | ۳۴ | ۴۲ |
| سروآباد | ۱۳۰ | ۱۹ | ۶ | ۴۷ | ۳۸ |
| سقز | ۱۹۸ | ۱۷ | ۷ | ۶۸ | ۶۵ |
| سنندج | ۲۴۷ | ۲۷ | ۱۷ | ۹۶ | ۶۲ |
| قروه | ۱۴۸ | ۸ | ۱۶ | ۵۹ | ۴۵ |
| کامیاران | ۱۷۸ | ۲۱ | ۱۱ | ۷۰ | ۵۷ |
| مریوان | ۱۶۱ | ۱۴ | ۱۰ | ۷۴ | ۵۲ |
| سطح استان | ۱۰۷ | ۱ | ۲ | ۷۵ | ۱۴ |
| کل استان | ۱.۷۱۸ | ۱۶۸ | ۱۱۱ | ۶۶۲ | ۵۲۰ |

مأخذ: همان.

در جدول زیر، وضعیت عمر پروژه‌های عمرانی شهرستان‌های استان، مورد بررسی قرار گرفته است. براساس اطلاعات مندرج در این جدول، بیشترین تعداد پروژه‌های با عمر کمتر از ۵ سال، مربوط به شهرستان‌های «سنندج»، «سقز» و «کامیاران» است. همچنین ۶ پروژه با عمر بیشتر از ۲۰ سال در استان کردستان، مربوط به پروژه‌های «سطح استان» و شهرستان‌های «بیجار»، «سروآباد»، «سنندج» و «مریوان» است:

جدول ۸. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شهرستان‌های استان کردستان برحسب عمر پروژه

| شهرستان | تعداد پروژه | عمر پروژه‌ها در سال ۱۳۹۸ | | | |
|-----------------|--------------|--------------------------|-------------|--------------|----------------------|
| | | کمتر از ۵ سال | ۵ تا ۱۰ سال | ۱۰ تا ۱۵ سال | ۱۵ تا ۲۰ سال و بیشتر |
| بانه | ۱۲۵ | ۱۰۳ | ۱۳ | ۷ | ۲ |
| بیجار | ۱۵۶ | ۱۲۲ | ۲۰ | ۱۳ | ۰ |
| دهگلان | ۱۵۱ | ۱۱۶ | ۲۵ | ۸ | ۲ |
| دیواندره | ۱۱۷ | ۹۲ | ۱۲ | ۷ | ۶ |
| سروآباد | ۱۳۰ | ۱۰۵ | ۱۵ | ۸ | ۱ |
| سقز | ۱۹۸ | ۱۴۸ | ۳۷ | ۱۱ | ۲ |
| سنندج | ۲۴۷ | ۱۹۹ | ۳۰ | ۱۰ | ۷ |
| قروه | ۱۴۸ | ۱۰۸ | ۳۰ | ۸ | ۲ |
| کامیاران | ۱۷۸ | ۱۴۵ | ۲۳ | ۷ | ۳ |
| مریوان | ۱۶۱ | ۱۲۶ | ۲۳ | ۱۰ | ۱ |
| سطح استان | ۱۰۷ | ۹۶ | ۳ | ۵ | ۱ |
| کل استان | ۱.۷۱۸ | ۱.۳۶۰ | ۲۳۱ | ۹۴ | ۲۷ |

مأخذ: همان.

۳-۲. ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان^۱

یکی از معضلات پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در کشور، طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول نتایج مورد انتظار از طرح‌های عمرانی در یک بازه زمانی منطقی، علی‌رغم صرف منابع قابل توجه است. مدت زمان طولانی اجرای برخی طرح‌های عمرانی، علاوه بر هدردهی منابع سرمایه‌ای کشور، آثاری بر میزان برنامه‌پذیری فرایند توسعه اقتصادی کشور بر جای خواهد گذاشت. به عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان به این معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان بر موضوعاتی متمرکز است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌شود و بخش قابل ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول و مبانی آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که گاه بیش از یک دهه پیش، برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند.

از این رو، در بررسی و تحلیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان، ارزیابی عمر طرح‌ها متناسب با درصد تخصیص اعتبار مورد نیاز طرح، به منظور ایجاد «مبنای مناسبی برای تصمیم‌گیری» در خصوص طرح‌های یادشده حائز اهمیت است. لذا در این بخش از گزارش، پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان در قالب یک تحلیل دوبعدی مبتنی بر طول عمر و درصد تخصیص اعتبار، تجزیه و تحلیل می‌شود. نتایج این ارزیابی می‌تواند حائز نکات با اهمیتی در خصوص اولویت‌بندی طرح‌های عمرانی استان و تصمیم‌گیری در خصوص آینده آنها باشد.

در این راستا، با ارزیابی دوبعدی پروژه‌های عمرانی استان کردستان، می‌توان این پروژه‌ها را در ۵ طبقه کلی جای داد که تصمیم‌گیری و نحوه عمل در خصوص پروژه‌های هر طبقه می‌تواند متفاوت باشد. ۵ طبقه یادشده به ترتیب اولویت برای تصمیم‌گیری و اقدام بر مبنای تحلیل طول عمر - درصد تخصیص، به شرح زیر است:

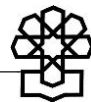
- **پروژه‌های با طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)**

این پروژه‌ها بیشترین اثر مخرب را بر فرایند برنامه‌ریزی توسعه دارند زیرا مدت زمان طولانی از آغاز اجرای آنها گذشته است و با توجه به پیشرفت اندک، نمی‌توان چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور بود. لذا پروژه‌های یادشده در اولویت تصمیم‌گیری و تعیین تکلیف قرار دارند. در این راستا ضروری است ضمن نظارت و بررسی دقیق این گروه از پروژه‌ها و آسیب‌شناسی علل تأخیر، در خصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه تصمیم‌گیری شود.

- **پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)**

پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر و تخصیص اعتبار بالا نیز با توجه به مدت طولانی فرایند اجرایی آنها در اولویت بعدی قرار دارند. در خصوص این پروژه‌ها به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست. لذا پیشنهاد می‌شود پس از نظارت و بررسی دقیق پروژه و آسیب‌شناسی علل تأخیر، در خصوص اتمام یا اصلاح پروژه در بازه زمانی بسیار کوتاه تصمیم فوری اتخاذ شود.

۱. اگرچه بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر قرار می‌گیرند، اما به نظر می‌رسد مستمر بودن طرح‌ها از ضرورت نظارت بر نحوه تخصیص منابع نخواهد کاست. بنابراین در این قسمت از مطالعه همه پروژه‌ها اعم از مستمر و غیرمستمر مورد توجه و واکاوی قرار گرفته است. بدیهی است تمامی تحلیل‌های ارائه شده در خصوص عمر پروژه از منظر بودجه است و با طول عمر سازه‌های عمرانی ارتباطی ندارد.



• پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)
این گروه از پروژه‌ها، در ظاهر از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند، زیرا در یک بازه زمانی اندک، بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز آنها تخصیص داده شده است. بنابراین مهم‌ترین اقدام درخصوص این گروه، تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه است.

• پروژه‌های با طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)
این گروه از پروژه‌ها، شرایط بینابینی نسبت به دو گروه نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها از منظر عمر و درصد تخصیص، در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند. لذا نظارت و بررسی دقیق پروژه‌ها، آسیب‌شناسی علل تأخیر برای پروژه‌های قدیمی‌تر و تصمیم‌گیری درخصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه، مهم‌ترین اقدامات مورد نیاز برای آنها محسوب می‌شود.

• پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)
طول عمر این پروژه‌ها به‌گونه‌ای است که هنوز انحراف جدی درخصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است؛ اگرچه درصد تخصیص پایین بخشی از پروژه‌های این گروه می‌تواند در سال‌های آتی نگران‌کننده باشد. لذا پیشنهاد می‌شود درخصوص پروژه‌های عمرانی گروه پنجم، نظارت جدی با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی صورت پذیرد.^۱ بر این اساس، در نمودار زیر نحوه طبقه‌بندی پروژه‌های عمرانی استان کردستان و اقدامات مورد نیاز درخصوص هر طبقه، به تصویر کشیده شده است:

نمودار ۱۶. طبقه‌بندی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان و اقدامات مورد نیاز هر طبقه



مأخذ: نتایج تحقیق.

۱. اولویت‌بندی و اقدامات پیشنهادی در این دسته‌بندی صرفاً بر مبنای دو شاخص عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه صورت پذیرفته تا تصویری کلی از وضعیت پروژه‌های استان و اقدامات احتمالی مورد نیاز به‌دست آید. بدیهی است تصمیم‌گیری نهایی درخصوص سرانجام پروژه‌های یادشده، منوط به بررسی دقیق آنها و مشاوره با دست‌اندرکاران هر پروژه و متخصصان امر است.

با عنایت به مطالب فوق‌الذکر، در جدول زیر، طبقه‌بندی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان در قالب ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار و تعداد پروژه‌های مربوط به هر طبقه نشان داده شده است:

جدول ۹. ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان (تعداد پروژه)

| درصد تخصیص اعتبار | عمر پروژه | | | | |
|------------------------|---------------|-----------------|------------------|------------------|----------------|
| | کمتر از ۵ سال | بین ۵ تا ۱۰ سال | بین ۱۰ تا ۱۵ سال | بین ۱۵ تا ۲۰ سال | ۲۰ سال و بیشتر |
| کمتر از ۲۰ درصد | ۱۵۷ | ۱۰ | ۱ | ۰ | ۰ |
| بین ۲۰ درصد تا ۴۰ درصد | ۸۲ | ۲۱ | ۴ | ۳ | ۱ |
| بین ۴۰ درصد تا ۶۰ درصد | ۶۱۷ | ۳۶ | ۶ | ۲ | ۱ |
| بین ۶۰ درصد تا ۸۰ درصد | ۴۰۷ | ۷۸ | ۲۷ | ۷ | ۱ |
| ۸۰ درصد و بیشتر | ۹۷ | ۸۶ | ۵۶ | ۱۵ | ۳ |

مأخذ: همان.

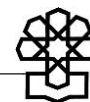
با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، ملاحظه می‌شود ۴ پروژه عمرانی استان کردستان در گروه پروژه‌های «عمر بالا و تخصیص اندک» قرار دارند که تعیین تکلیف آنها باید در اولویت نخست تصمیم‌گیران و سیاستگذاران استان قرار گیرد. ۴ پروژه یادشده به شرح جدول زیر است:

جدول ۱۰. پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان با عمر بالا و تخصیص اندک

| عنوان فصل | عنوان پروژه | درصد تخصیص اعتبار | عمر پروژه در سال ۱۳۹۸ | اعتبارات اختصاص یافته | کل اعتبار پروژه | شهرستان |
|--|--|-------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------|-----------|
| فصل منابع آب | مطالعه و اجرای پروژه‌های تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی و تغذیه مصنوعی و پخش سیلاب | ۳۱/۹ | ۲۵ | ۲۹۸.۰۵۱ | ۹۳۴.۲۶۶ | سطح استان |
| فصل آب و فاضلاب | ایجاد تأسیسات فاضلاب شهر دیواندره | ۲۸/۸ | ۱۷ | ۱۶۴.۰۶۸ | ۵۶۹.۹۹۳ | دیواندره |
| فصل اداره امور عمومی | مطالعه و اجرای سایت جهت احداث ساختمان‌های اداری | ۳۰/۰ | ۱۵ | ۲۱.۴۴۹ | ۷۱.۴۹۳ | سروآباد |
| فصل توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری | اجرای طرح هادی روستای نارنجک | ۳۸/۱ | ۱۵ | ۳.۷۳۰ | ۹.۷۹۵ | قروه |

مأخذ: همان.

همچنین در جدول زیر، شمایی کلی در خصوص وضعیت پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان بر مبنای اولویت‌بندی صورت گرفته در قالب ماتریس عمر - تخصیص ارائه شده است:



جدول ۱۱. وضعیت کلی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان

بر مبنای اولویت‌بندی ماتریس عمر - تخصیص (میلیون ریال / درصد)

| اولویت بر حسب ماتریس عمر - تخصیص | تعداد پروژه‌ها | مجموع اعتبارات اختصاص یافته به پروژه‌ها | کل اعتبار پروژه‌ها | برآورد اعتبار باقیمانده | درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها |
|----------------------------------|----------------|---|--------------------|-------------------------|----------------------------|
| اولویت ۱ | ۴ | ۴۸۷.۲۹۸ | ۱.۵۸۵.۵۴۷ | ۱.۰۹۸.۲۴۹ | ۳۱ |
| اولویت ۲ | ۷۴ | ۶.۳۲۲.۱۵۳ | ۶.۹۶۷.۷۶۳ | ۶۴۵.۶۰۹ | ۹۱ |
| اولویت ۳ | ۱۸۳ | ۲.۲۰۵.۰۲۸ | ۲.۴۹۸.۶۴۳ | ۲۹۳.۶۱۵ | ۸۸ |
| اولویت ۴ | ۴۹ | ۳.۵۳۹.۱۴۵ | ۶.۵۴۶.۲۹۵ | ۳.۰۰۷.۱۴۹ | ۵۴ |
| اولویت ۵ | ۱.۴۰۸ | ۶.۴۹۸.۸۹۶ | ۱۶.۶۰۷.۶۵۳ | ۱۰.۱۰۸.۷۵۷ | ۳۹ |

مأخذ: همان.

بر اساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، برای ۴ پروژه مربوط به اولویت ۱، در مجموع بالغ بر ۱۵۸.۵ میلیارد تومان اعتبار در نظر گرفته شده است که علی‌رغم عمر بالای پروژه‌های این گروه، صرفاً ۳۱ درصد اعتبار پیش‌بینی شده (حدوداً ۴۹ میلیارد تومان)، تخصیص اعتبار صورت پذیرفته است. پروژه‌های اولویت ۲ و ۳ با درصد تخصیص در حدود ۹۰ درصد، محتمل‌ترین پروژه‌ها برای اتمام فوری هستند که اعتبار باقی‌مانده آنها مجموعاً در حدود ۹۴ میلیارد تومان برآورد شده است. از سوی دیگر، پروژه‌های اولویت ۴ و ۵ که در مجموع ۶۷٪ درصد کل اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه‌های عمرانی استان را در برمی‌گیرند، از منظر تخصیص اعتبار، شرایط چندان قابل‌قبولی را تجربه نکرده‌اند و به ترتیب ۵۴ و ۳۹ درصد تخصیص اعتبار داشته‌اند.

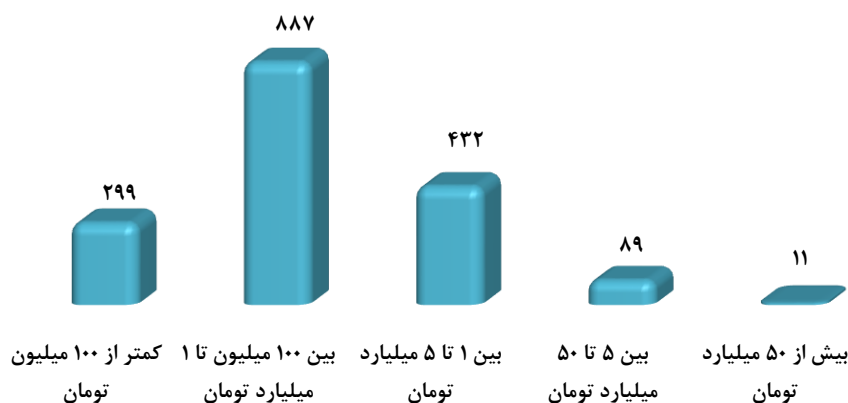
۴-۲. ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان بر حسب اعتبار پروژه

به منظور ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان، پس از بررسی کل اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از پروژه‌های یادشده و با توجه به بازه گسترده اعتبار پروژه‌ها که از ۲۰ میلیون تومان تا بیش از ۲۲۷ میلیارد تومان متغیر است، نسبت به طبقه‌بندی آنها در قالب ۵ دسته به شرح زیر، اقدام شده است:

- پروژه‌های بسیار کوچک: کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار
- پروژه‌های کوچک: بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار
- پروژه‌های متوسط: بین ۱ تا ۵ میلیارد تومان اعتبار
- پروژه‌های بزرگ: بین ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان اعتبار
- پروژه‌های بسیار بزرگ: بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار

بر این اساس در نمودار زیر، تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان بر حسب اندازه پروژه‌ها (اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه) ارائه شده است:

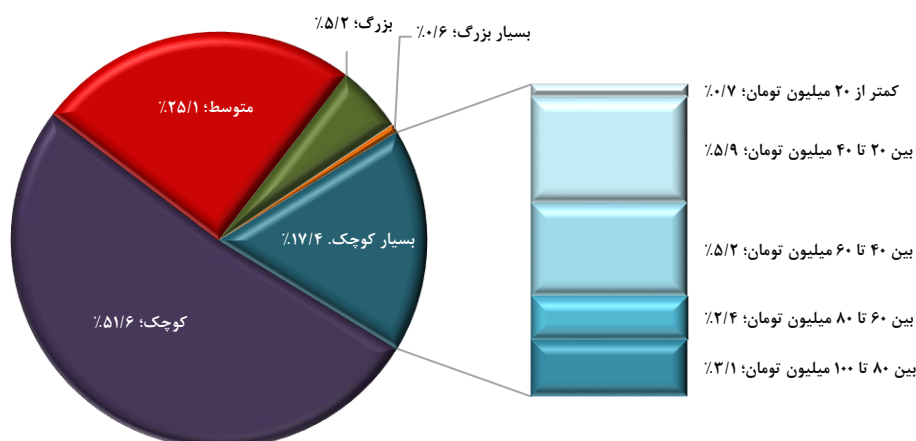
نمودار ۱۷. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب اندازه پروژه



مأخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

همچنین در نمودار زیر، توزیع پروژه‌های عمرانی استان کردستان، برحسب اندازه پروژه‌ها، به تصویر کشیده شده است:

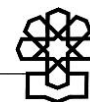
نمودار ۱۸. توزیع پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب اندازه پروژه‌ها



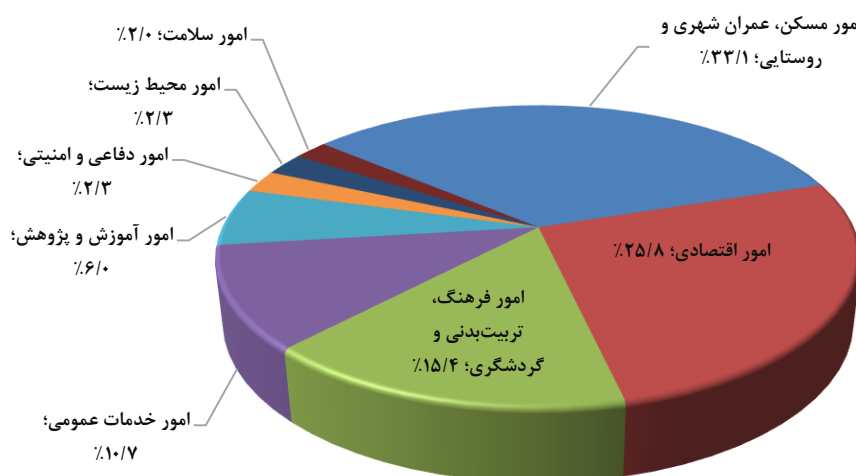
مأخذ: همان.

به این ترتیب ملاحظه می‌شود پروژه‌های «کوچک (بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار)»، با اختصاص ۵۱/۶ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان کردستان، از بیشترین فراوانی برخوردارند. همچنین پروژه‌های «متوسط (۱ تا ۵ میلیارد تومان اعتبار)» و پروژه‌های «بسیار کوچک (کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار)»، به ترتیب با ۴۳۲ پروژه (۲۵/۱ درصد سهم) و ۲۹۹ پروژه (۱۷/۴ درصد سهم)، در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. شایان ذکر است، اندازه ۸۹ پروژه استان کردستان (۵/۲ درصد کل پروژه‌های استان)، «بزرگ» و اندازه ۱۱ پروژه (۰/۶ درصد کل پروژه‌های استان) «بسیار بزرگ» است.

در نمودار زیر، سهم امور مختلف از پروژه‌های بسیار کوچک نشان داده شده است:



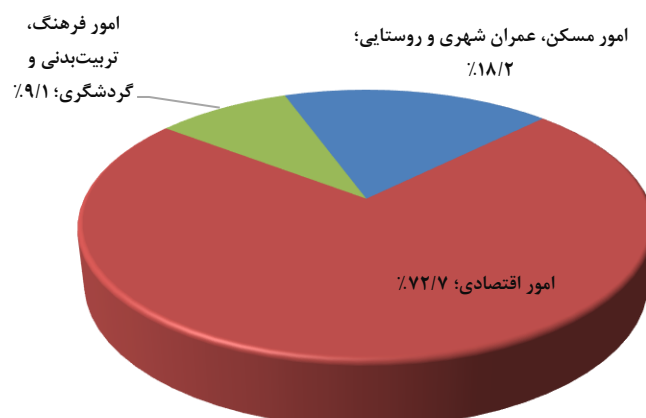
نمودار ۱۹. توزیع پروژه‌های بسیار کوچک (کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار) برحسب امور



مأخذ: همان.

همان‌گونه که در نمودار مشخص است، بیشترین سهم از پروژه‌های عمرانی کوچک در استان کردستان، مربوط به «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» است. همچنین «امور اقتصادی» و «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری»، در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. در نمودار زیر نیز سهم امور مختلف از ۱۱ پروژه عمرانی بسیار بزرگ استان (بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار)، نشان داده شده است:

نمودار ۲۰. توزیع پروژه‌های بسیار بزرگ (بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار) برحسب امور



مأخذ: همان.

نمودار فوق نشان می‌دهد بیشترین سهم از پروژه‌های بسیار بزرگ به «امور اقتصادی»، اختصاص یافته است و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» و «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

در جدول زیر، وضعیت پروژه‌های عمرانی استان کردستان به صورت همزمان برحسب اندازه پروژه و اولویت‌بندی ماتریس عمر-تخصیص، بررسی شده است:

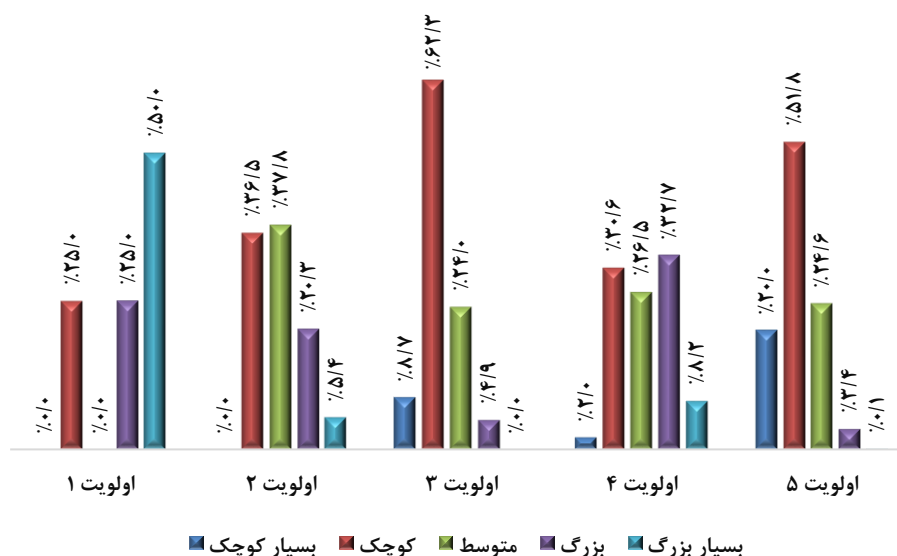
جدول ۱۲. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب اندازه و اولویت

| اندازه پروژه | اولویت ۱ | اولویت ۲ | اولویت ۳ | اولویت ۴ | اولویت ۵ | جمع |
|--------------|----------|----------|----------|----------|----------|-------|
| بسیار کوچک | ۰ | ۰ | ۱۶ | ۱ | ۲۸۲ | ۲۹۹ |
| کوچک | ۱ | ۲۷ | ۱۱۴ | ۱۵ | ۷۳۰ | ۸۸۷ |
| متوسط | ۰ | ۲۸ | ۴۴ | ۱۳ | ۳۴۷ | ۴۳۲ |
| بزرگ | ۱ | ۱۵ | ۹ | ۱۶ | ۴۸ | ۸۹ |
| بسیار بزرگ | ۲ | ۴ | ۰ | ۴ | ۱ | ۱۱ |
| جمع | ۴ | ۷۴ | ۱۸۳ | ۴۹ | ۱.۴۰۸ | ۱.۷۱۸ |

مأخذ: همان.

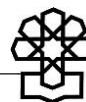
با استفاده از اطلاعات مندرج در جدول فوق، در نمودار زیر توزیع پروژه‌های عمرانی استان کردستان برحسب اندازه پروژه‌ها و اولویت‌بندی ماتریس عمر-تخصیص نشان داده شده است:

نمودار ۲۱. توزیع پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان برحسب اندازه و اولویت



مأخذ: همان.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، در میان ۴ پروژه‌ای که به دلیل طول عمر زیاد و درصد تخصیص اندک در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند، ۲ پروژه در زمره پروژه‌های «بسیار بزرگ»، ۱ پروژه «بزرگ» و ۱ پروژه «کوچک» است؛ پروژه‌های اولویت دوم که ضمن دارا بودن عمر طولانی از درصد تخصیص بالایی نیز برخوردارند و لذا تصمیم



در خصوص اتمام فوری آنها محتمل‌تر است عمدتاً در گروه پروژه‌های «متوسط»، «کوچک» و «بزرگ» قرار دارند. پروژه‌های اولویت سوم (عمر اندک و تخصیص بالا) عمدتاً «کوچک» هستند. از سوی دیگر، بیش از ۳۲ درصد از پروژه‌های اولویت ۴ (طول عمر متوسط/زیاد و تخصیص اندک/متوسط) که طی سال‌های آتی، در صورت عدم پیشرفت قابل ملاحظه و افزایش طول عمر، قابلیت انتقال به ناحیه مربوط به پروژه‌های اولویت ۱ را دارند در زمره پروژه‌های «بزرگ» قرار دارند و بیش از ۳۰ درصد آنها نیز «کوچک» هستند. شایان ذکر است حدود ۵۲ درصد از پروژه‌های اولویت ۵ (عمر اندک و تخصیص اندک/متوسط) که ۸۲ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان کردستان را دربرمی‌گیرند و عملیات اجرایی آنها طی یک دهه اخیر آغاز شده است، از نظر اندازه در زمره پروژه‌های «کوچک» قرار گرفته‌اند. اندازه ۲۴/۶ درصد این گروه از پروژه‌ها «متوسط» و ۲۰ درصد آنها «بسیار کوچک» است. لذا سهمی کمتر از ۳/۵ درصد پروژه‌های عمرانی یادشده به پروژه‌های «بزرگ (۳/۴ درصد)» و «خیلی بزرگ (۰/۱ درصد)» اختصاص یافته است.

جمع‌بندی و پیشنهادها

در بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان مشخص شد که در سال ۱۳۹۸ در استان یادشده ۱۷۱۸ پروژه عمرانی فعال در قالب ۱۰ امور، ۳۳ فصل، ۷۴ برنامه و ۳۸۰ طرح وجود داشته است که قدیمی‌ترین آنها از سال ۱۳۶۷ آغاز شده است. مجموع اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه‌های مذکور در حدود ۳۴۰۲ هزار میلیارد ریال می‌باشد که در مجموع ۵۵/۷ درصد اعتبارات یادشده (بالغ بر ۱۹ هزار میلیارد ریال) برای اجرای پروژه‌ها تخصیص داده شده است. متوسط عمر پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان در سال ۱۳۹۸، معادل ۳۰۴ سال بوده است. در بررسی موضوعی پروژه‌های عمرانی استان کردستان، مشخص گردید «امور اقتصادی» با ۳۴/۴ درصد سهم و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با ۲۶/۵ درصد سهم، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند. امور یادشده از منظر اعتبارات تخصیص داده شده نیز در رتبه‌های نخست قرار دارند. در این زمینه «امور اقتصادی» با سهم بالغ بر ۵۰ درصد و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با سهمی در حدود ۲۴ درصد در مجموع بیش از ۷۴ درصد منابع تخصیص داده شده به پروژه‌های عمرانی استان کردستان را جذب کرده‌اند. همچنین در بررسی فصل‌های عمرانی استان، ۳ فصل «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری»، «حمل و نقل» و «کشاورزی و منابع طبیعی» به ترتیب با ۱۸/۶ درصد، ۱۴ درصد و ۱۳/۶ درصد سهم، بیشترین سهم را از تعداد پروژه‌های استان به خود اختصاص داده‌اند. در این راستا، فصل «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری» در زمره «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» قرار دارد و فصل‌های «حمل و نقل» و «کشاورزی و منابع طبیعی» نیز ذیل «امور اقتصادی» طبقه‌بندی شده‌اند. شایان ذکر است فصول «منابع آب»، «آب و فاضلاب» و «حمل و نقل» به ترتیب با اختصاص ۳۳/۱ درصد، ۱۴/۸ درصد و ۱۱ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان، بیشترین سهم را از منابع اعتباری تخصیصی استان داشته‌اند. از میان فصول مذکور، «منابع آب» و «حمل و نقل» در قالب «امور اقتصادی» و «آب و فاضلاب» در قالب «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» طبقه‌بندی شده‌اند.

همچنین از منظر برنامه‌ای، ۴ برنامه «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای (فصل حمل‌ونقل - امور اقتصادی)»، «ساماندهی کالبدی شهری و روستایی (فصل توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری - امور مسکن، عمران شهری و روستایی)»، «تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات (فصل اداره امور عمومی - امور خدمات عمومی)» و «ارائه خدمات آب شهری و روستایی (فصل آب و فاضلاب - امور مسکن، عمران شهری و روستایی)»، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌های عمرانی استان را دارا هستند.

همچنین ۴ برنامه «عرضه آب (فصل منابع آب - امور اقتصادی)»، «توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب (فصل آب و فاضلاب - امور مسکن، عمران شهری و روستایی)»، «تأمین آب (فصل منابع آب - امور اقتصادی)» و «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای (فصل حمل‌ونقل - امور اقتصادی)»، بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص یافته را به خود اختصاص داده‌اند.

شایان توجه است ۶۲ برنامه عمرانی استان کردستان علی‌رغم دربرگرفتن ۷۷۳ پروژه از ۱۷۱۸ پروژه عمرانی استان (معادل ۴۵ درصد کل پروژه‌ها)، صرفاً ۲۰/۱ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان، سهم داشته‌اند. در این زمینه، ۵۰ برنامه از ۶۲ برنامه یادشده، هریک سهمی بسیار اندک و کمتر از ۰/۵ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان را جذب کرده‌اند.

نتایج حاصل از بررسی جغرافیایی پروژه‌های عمرانی استان کردستان در سطح شهرستان‌های استان، حاکی از آن است که شهرستان «سنندج» به‌عنوان مرکز استان، علی‌رغم برخورداری از سهم نسبتاً متعادل (۱۴ درصد) نسبت به سایر شهرستان‌ها از تعداد پروژه‌های استان، با ۲۰/۸ درصد سهم از اعتبارات تخصیص یافته استان، بخش بیشتری از منابع عمرانی استان را جذب کرده است. لکن اختلاف سهم مرکز استان از اعتبارات تخصیص یافته، نسبت به سایر شهرستان‌های استان، چندان شدید نیست. در این ارتباط، شهرستان «سقز» علی‌رغم آنکه نسبت به «سنندج» سهم کمتری از تعداد پروژه‌های عمرانی دارد (۱۱/۵ درصد)، از اعتبارات تخصیص یافته سهمی تقریباً مشابه با «سنندج» دارد (۲۰/۱ درصد). این موضوع حکایت از نسبت تخصیص اعتبار بالاتر شهرستان «سقز» نسبت به شهرستان «سنندج» دارد. در این زمینه ۲ شهرستان یادشده به‌ترتیب با ۷۵/۸ درصد و ۶۵/۶ درصد تخصیص اعتبار مورد نیاز پروژه‌های مربوطه، نسبت به سایر شهرستان‌ها در رتبه‌های نخست قرار گرفته‌اند. از سوی دیگر، شهرستان‌های «بیجار» و «قروه» به‌ترتیب با ۲۸/۷ درصد و ۳۳/۲ درصد، کمترین میزان تخصیص اعتبار مورد نیاز پروژه‌ها را در میان شهرستان‌های مختلف استان کردستان داشته‌اند.

پس از بررسی موضوعی و جغرافیایی پروژه‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای استان کردستان، مسئله طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها به‌صورت هم‌زمان مورد ارزیابی قرار گرفته است. این موضوع از آن جهت اهمیت دارد که طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول دستاورد قابل اتکا علی‌رغم صرف زمان و منابع فراوان، به یکی از معضلات جدی طرح‌های عمرانی کشور مبدل شده است. لذا ایجاد مبنای مناسبی برای قضاوت و تصمیم‌گیری درخصوص نحوه برخورد با طرح‌های عمرانی استان، ضروری به‌نظر می‌رسد. به‌ویژه آنکه طولانی شدن اجرای برخی طرح‌های عمرانی، علاوه بر هدردهی منابع سرمایه‌ای کشور، آثاری بر میزان برنامه‌پذیری فرایند توسعه اقتصادی کشور برجای خواهد گذاشت. به‌عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان به این معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان، متمرکز بر موضوعاتی است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌شود و بخش قابل‌ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول



و مبانی آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که مدت‌ها پیش، برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند. از این‌روی، پروژه‌های عمرانی استان کردستان در قالب ماتریسی تحت عنوان عمر-درصد تخصیص مورد ارزیابی قرار گرفته و در ۵ گروه، به شرح جدول زیر طبقه‌بندی شده‌اند:

جدول ۱۳. ارزیابی وضعیت پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان براساس ماتریس عمر

(درصد تخصیص)

| اولویت | گروه | تعداد پروژه | پیشنهاد نحوه برخورد | توضیحات |
|--------|--|-------------|--|---|
| ۱ | طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) | ۴ | <ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه | چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست. |
| ۲ | طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد) | ۷۴ | <ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر اتمام یا اصلاح پروژه | به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست. |
| ۳ | طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد) | ۱۸۳ | <ul style="list-style-type: none"> تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه | از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند. |
| ۴ | طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد) | ۴۹ | <ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه | شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها، در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند. |
| ۵ | طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد) | ۱.۴۰۸ | <ul style="list-style-type: none"> نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی | هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است. |

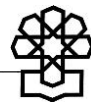
مأخذ: نتایج تحقیق.

همچنین ارزیابی «اندازه» پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان کردستان براساس کل اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از پروژه‌ها صورت پذیرفته است. براساس طبقه‌بندی شرح داده شده در متن گزارش، ۱۷/۴ درصد پروژه‌های عمرانی استان کردستان، در زمره پروژه‌های «بسیار کوچک» قرار می‌گیرند. اندازه ۵۱/۶ درصد پروژه‌ها «کوچک» و ۲۵/۱ درصد آنها، «متوسط» است و در نهایت، پروژه‌های «بزرگ» و «بسیار بزرگ»، به ترتیب ۵/۲ و ۰/۶ درصد از کل پروژه‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند.

شایان ذکر است ۴ پروژه‌ای که براساس ماتریس عمر-درصد تخصیص، در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند، از نظر اندازه، در زمره پروژه‌های «بسیار بزرگ (۲ پروژه)»، «بزرگ (۱ پروژه)» و «کوچک (۱ پروژه)» قرار دارند؛ پروژه‌های اولویت دوم، عمدتاً در گروه پروژه‌های «متوسط»، «کوچک» و «بزرگ» قرار دارند و پروژه‌های اولویت سوم، عمدتاً «کوچک» هستند. همچنین در حدود ۳۳ درصد پروژه‌های اولویت ۴ که انتقال آنها به اولویت ۱ طی سال‌های

آتی محتمل است، در زمره پروژه‌های «بزرگ» قرار دارند و اعتبار پیش‌بینی‌شده برای هریک از آنها بین ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان است. همچنین حدود ۳۱ درصد پروژه‌های یادشده، «کوچک» و حدود ۲۷ درصد آنها «متوسط» هستند. بیش از نیمی از پروژه‌های اولویت ۵ که بالغ بر ۸۰ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان را دربرمی‌گیرند، «کوچک» هستند. همچنین درحالی که حدود ۲۵ درصد این پروژه‌ها «متوسط» می‌باشند، ۲۰ درصد دیگر آنها نیز «بسیار کوچک» هستند.

لذا با توجه به آنکه پروژه‌هایی که عمر آنها کمتر از ۱۰ سال است، برحسب درصد تخصیص اعتبار، در اولویت سوم و پنجم جای گرفته‌اند، می‌توان گفت بخش عمده پروژه‌های عمرانی استان که طی یک دهه اخیر بارگذاری شده‌اند، از نظر شاخص اندازه، «کوچک» یا «بسیار کوچک» هستند (بیش از ۷۰ درصد پروژه‌ها) و اعتبار پیش‌بینی‌شده برای آنها کمتر از ۱ میلیارد تومان است.

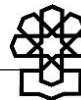


پیوست ۱

براساس مستندات ارائه شده توسط معاونت امور استان‌های سازمان برنامه و بودجه، منابع اعتباری استانی می‌تواند از سرفصل‌های زیر تأمین شود:

- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی،
- مجموع ۳ درصد درآمد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی،
- مصوبات خاص استان‌ها،
- اعتبارات ۲۷ درصد ارزش‌افزوده،
- اعتبارات موضوع ماده (۲۳) قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و اخذ جرائم رانندگی،
- حوادث غیرمترقبه ماده (۱۰) قانون تنظیم،
- اعتبارات قانون استفاده متوازن در جدول شماره ۹ توازن ملی ابلاغی به استان‌ها،
- اعتبار موضوع بازپرداخت فروش اموال منقول و غیرمنقول دولتی،
- اعتبار تعهدات سفرهای رهبر انقلاب اسلامی،
- اعتبار تعهدات سفرهای ریاست‌جمهوری،
- اعتبار موضوع ارتقای درآمدهای استانی،
- اعتبار متمرکز درآمد- هزینه دستگاه‌های اجرایی،
- اعتبارات موضوع ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت،
- هزینه‌های پیش‌بینی نشده سرمایه‌ای،
- کمک به هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر و ضروری،
- کمک به اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی،
- کمک بلاعوض، یارانه سود و کارمزد وجوه اداره‌شده، تحقیقات، آموزش و نظارت بر اجرای طرح‌های تولیدی و خدماتی آموزش عالی غیرانتفاعی،
- کمک به توسعه زیربنای روستایی، تکمیل مجتمع‌های آبرسانی و زیرساخت‌های نواحی صنعتی و کمک‌های فنی و اعتباری به توسعه اشتغال روستایی،
- کمک به اجرای طرح‌های مشارکت با بخش خصوصی،
- اعتبارات موضوع واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیمه‌تمام، تکمیل‌شده و آماده بهره‌برداری دولت،
- ایجاد زیرساخت‌های توسعه پایدار شرق و غرب کشور،
- اعتبارات موضوع طرح‌های بیمارستان‌های کشور،
- پرداخت مطالبات مشاوران و پیمانکاران طرح‌های سدها و شبکه‌های آبیاری و زهکشی متوقف شده در حوزه دریاچه ارومیه،

- تسویه بدهی‌های قطعی دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی و نهادهای غیردولتی از طریق تهاتر بدهی اشخاص یادشده به بانک‌ها،
- تسویه بدهی‌های قطعی شده دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی،
- تعهدات پرداخت نشده بودجه مصوب سال‌های قبل، موضوع مواد (۶۳) و (۶۴) قانون محاسبات عمومی کشور،
- اعتبارات موضوع فروش سهام، سهم‌الشرکه، اموال دارایی‌ها و حقوق مالی و نیروگاه‌های متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی وابسته و تابعه اوراق مشارکت،
- منابع داخلی شرکت‌های دولتی،
- منابع داخلی شهرداری‌ها،
- تسهیلات وام خارجی،
- تسهیلات وام داخلی،
- خودیاری.

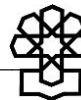


جدول خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان کردستان برحسب برنامه

(میلیون ریال / درصد)

| کد برنامه | عنوان برنامه | جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷ | مصوب ۱۳۹۸ | برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸* | مجموع اعتبارات اختصاص یافته | برآورد سال‌های بعد | کل اعتبار پروژه | درصد تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸ |
|-------------|--|---------------------------------|-----------|-------------------------|-----------------------------|--------------------|-----------------|-------------------------------|
| ۱۳۰۷۰۰۲۰۰۰ | برنامه عرضه آب | ۲.۸۰۶.۵۰۸ | ۱.۳۱۹.۲۸۲ | ۷۳۳.۵۲۱ | ۳.۵۴۰.۰۲۹ | ۲.۵۲۵.۱۶۷ | ۶.۶۵۰.۹۵۷ | ۵۳/۲ |
| ۱۵۰۳۰۰۲۰۰۰ | برنامه توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب | ۱.۸۳۸.۲۲۳ | ۵۱۲.۶۹۶ | ۲۸۵.۰۵۹ | ۲.۱۲۳.۲۸۲ | ۷۹۲.۲۲۴ | ۳.۱۴۳.۱۴۳ | ۶۷/۶ |
| ۱۳۰۷۰۰۳۰۰۰ | برنامه تأمین آب | ۱.۹۰۵.۳۳۹ | ۳۸۴.۴۷۱ | ۲۱۳.۷۶۶ | ۲.۱۱۹.۱۰۵ | ۴۳.۶۳۹ | ۲.۳۳۳.۴۴۹ | ۹۰/۸ |
| ۱۳۰۳۰۱۶۰۰۰ | برنامه توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای | ۹۵۲.۳۱۳ | ۲۰۲۰.۵۱۲ | ۱.۱۲۳.۴۰۵ | ۲.۰۷۵.۷۱۸ | ۱.۹۸۲.۰۶۰ | ۴.۹۵۴.۸۸۵ | ۴۱/۹ |
| ۱۷۰۲۰۰۴۰۰۰ | برنامه گسترش ورزش همگانی | ۴۷۳.۰۵۴ | ۹۷۸.۵۳۰ | ۵۴۴.۰۶۳ | ۱.۰۱۷.۱۱۷ | ۸۵۱.۰۰۰ | ۲.۳۰۲.۵۸۴ | ۴۴/۲ |
| ۱۰۰۲۰۵۴۰۰۰ | تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات | ۴۴۲.۴۰۹ | ۸۲۷.۶۶۱ | ۴۶۰.۱۸۰ | ۹۰۲.۵۸۹ | ۱۸۲.۷۰۰ | ۱.۴۵۲.۷۷۰ | ۶۲/۱ |
| ۱۵۰۲۰۰۴۰۰۰ | برنامه حمل‌ونقل شهری و روستایی | ۴۸۴.۴۱۵ | ۶۲۱.۶۵۹ | ۳۴۵.۶۴۲ | ۸۳۰.۰۵۷ | ۲۵۹.۰۰۰ | ۱.۳۶۵.۰۷۴ | ۶۰/۸ |
| ۱۵۰۳۰۰۳۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی | ۳۳۷.۶۴۳ | ۶۵۵.۲۴۰ | ۳۶۴.۳۱۳ | ۷۰۱.۹۵۶ | ۱۷۰.۷۹۳ | ۱.۱۶۳.۶۷۶ | ۶۰/۳ |
| ۱۷۰۳۰۰۴۱۰۰۰ | تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات | ۳۳۵.۲۱۱ | ۳۹۹.۴۰۰ | ۲۲۲.۰۶۶ | ۵۵۷.۲۷۷ | ۲۰۰.۰۰۰ | ۷۵۴.۶۱۱ | ۷۳/۸ |
| ۱۳۰۷۰۰۶۰۰۰ | برنامه بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب | ۴۳۷.۲۳۵ | ۱۲۹.۴۲۲ | ۷۱.۹۵۹ | ۵۰۹.۱۹۴ | ۷۴۰.۴۲۷ | ۱.۳۰۷.۰۸۴ | ۳۹/۰ |
| ۱۵۰۲۰۱۲۰۰۰ | برنامه ساماندهی کالبدی شهری و روستایی | ۲۵۴.۹۹۲ | ۳۳۴.۱۳۳ | ۱۸۵.۷۷۸ | ۴۴۰.۷۷۰ | ۷۱.۲۰۰ | ۶۶۰.۳۲۵ | ۶۶/۸ |
| ۱۵۰۲۰۰۱۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات شهری و روستایی | ۲۸۹.۵۴۸ | ۱۹۵.۱۳۵ | ۱۰۸.۴۹۵ | ۳۹۸.۰۴۳ | ۸۳.۲۰۰ | ۵۶۷.۸۸۳ | ۷۰/۱ |
| ۱۸۰۱۰۰۱۰۰۰ | برنامه آموزش ابتدایی | ۱۱۲.۴۸۸ | ۴۷۹.۷۹۵ | ۲۶۶.۷۶۶ | ۳۷۹.۲۵۴ | ۵۱۵.۴۵۰ | ۱.۱۰۷.۷۳۳ | ۳۴/۲ |
| ۱۷۰۱۰۳۱۰۰۰ | برنامه اطلاع‌رسانی و تبلیغات دینی رسانه‌ای | ۱۹۲.۰۴۱ | ۱۸۸.۵۳۵ | ۱۰۴.۸۲۵ | ۲۹۶.۸۶۶ | ۱۱.۷۰۰ | ۳۹۲.۲۷۶ | ۷۵/۷ |
| ۱۳۰۴۰۱۱۰۰۰ | برنامه ایجاد و توسعه صنایع، معادن و زیرساخت‌های صنعتی و معدنی | ۲۳۲.۶۹۹ | ۶۹.۴۲۴ | ۳۸.۶۰۰ | ۲۷۱.۲۹۸ | ۱۵.۰۰۰ | ۳۱۷.۱۲۳ | ۸۵/۵ |
| ۱۳۰۵۰۲۴۰۰۰ | برنامه تنظیم بازار داخلی | ۲۵۷.۰۱۷ | ۱۳.۷۹۲ | ۷.۶۶۸ | ۲۶۴.۶۸۵ | ۰ | ۲۷۰.۸۰۹ | ۹۷/۷ |
| ۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰ | برنامه بهبود بهره‌وری آب در عرصه کشاورزی | ۱۰۳.۵۷۲ | ۲۳۵.۳۰۰ | ۱۳۰.۸۲۷ | ۲۳۴.۳۹۹ | ۳۴.۱۷۵ | ۳۷۳.۰۴۷ | ۶۲/۸ |
| ۱۸۰۱۰۰۶۰۰۰ | برنامه آموزش دوره دوم متوسطه نظری | ۱۱۱.۳۴۹ | ۲۰۶.۹۹۰ | ۱۱۵.۰۸۶ | ۲۲۶.۴۳۶ | ۵۲۰.۹۵۰ | ۸۳۹.۲۸۹ | ۲۷/۰ |

| کد برنامه | عنوان برنامه | جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷ | مصوب ۱۳۹۸ | برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸* | مجموع اعتبارات اختصاص یافته | برآورد سال‌های بعد | کل اعتبار پروژه | درصد تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸ |
|------------|---|---------------------------------|-----------|-------------------------|-----------------------------|--------------------|-----------------|-------------------------------|
| ۱۸۰۲۰۰۱۰۰۰ | برنامه آموزش دوره دوم متوسطه فنی و حرفه‌ای | ۱۳۵.۲۰۳ | ۱۵۶.۲۰۰ | ۸۶.۸۴۷ | ۲۲۲.۰۵۰ | ۳۵.۰۰۰ | ۳۲۶.۴۰۳ | ۶۸/۰ |
| ۱۷۰۱۰۱۴۰۰۰ | برنامه حمایت از حوزه‌های علمیه و مدارس علوم دینی | ۱۴۴.۷۵۰ | ۸۹.۰۰۰ | ۴۹.۴۸۴ | ۱۹۴.۲۳۴ | ۰ | ۲۲۳.۷۵۰ | ۸۳/۱ |
| ۱۷۰۳۰۲۲۰۰۰ | برنامه حمایت از فعالیتهای فرهنگی، هنری، دینی استان‌ها | ۷۲.۹۳۸ | ۱۷۹.۸۷۴ | ۱۰۰.۰۱۰ | ۱۷۲.۹۴۸ | ۱۸۱.۲۰۰ | ۴۳۴.۰۱۲ | ۳۹/۸ |
| ۱۷۰۶۰۰۲۰۰۰ | برنامه توسعه گردشگری داخلی | ۷۸.۵۹۸ | ۱۴۱.۰۷۲ | ۷۸.۴۳۶ | ۱۵۷.۰۳۴ | ۴۱.۰۰۰ | ۲۶۰.۶۷۰ | ۶۰/۲ |
| ۱۳۰۷۰۰۵۰۰۰ | برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل | ۷۶.۸۶۵ | ۱۰۷.۸۷۴ | ۵۹.۹۷۸ | ۱۳۶.۸۴۳ | ۷۸.۸۵۰ | ۲۶۳.۵۸۹ | ۵۱/۹ |
| ۱۳۰۶۰۱۰۰۰۰ | برنامه افزایش تولید محصولات دام و طیور | ۴۰.۴۰۸ | ۱۴۶.۲۳۴ | ۸۱.۳۰۶ | ۱۲۱.۷۱۴ | ۱۷.۰۰۰ | ۲۰۳.۶۴۲ | ۵۹/۸ |
| ۱۳۰۶۰۱۵۰۰۰ | برنامه بررسی، کنترل و پایش بیماری‌های واگیر و قرنطینه‌ای دام، طیور و آبزیان | ۴۵.۰۳۷ | ۷۵.۵۹۱ | ۴۲.۰۲۹ | ۸۷.۰۶۶ | ۰ | ۱۲۰.۶۲۸ | ۷۲/۲ |
| ۱۴۰۴۰۰۲۰۰۰ | برنامه حفاظت، احیا و بهسازی زیست‌بوم‌های خشکی | ۵۵.۵۹۳ | ۱۰.۴۸۲ | ۵.۸۲۸ | ۶۱.۴۲۱ | ۰ | ۶۶.۰۷۵ | ۹۳/۰ |
| ۱۸۰۲۰۰۲۰۰۰ | برنامه آموزش دوره دوم متوسطه کار و دانش | ۴۷.۱۸۳ | ۲۴.۵۰۰ | ۱۳.۶۲۲ | ۶۰.۸۰۵ | ۴۰.۰۰۰ | ۱۱۱.۶۸۳ | ۵۴/۴ |
| ۱۳۰۱۰۱۵۰۰۰ | برنامه توسعه امور برق | ۲۲.۴۴۰ | ۵۶.۶۰۰ | ۳۱.۴۷۰ | ۵۳.۹۱۰ | ۰ | ۷۹.۰۴۰ | ۶۸/۲ |
| ۱۸۰۱۰۰۵۰۰۰ | برنامه آموزش دوره اول متوسطه | ۲۵.۸۰۰ | ۴۴.۵۱۰ | ۲۴.۷۴۸ | ۵۰.۵۴۷ | ۴۱۸.۰۰۰ | ۴۸۸.۳۱۰ | ۱۰/۴ |
| ۱۲۰۱۰۰۴۰۰۰ | برنامه اظهارنظر پزشکی قانونی | ۳۲.۹۷۰ | ۲۳.۷۰۰ | ۱۳.۱۷۷ | ۴۶.۱۴۷ | ۰ | ۵۶.۶۷۰ | ۸۱/۴ |
| ۱۷۰۷۰۰۲۰۰۰ | برنامه طراحی و ترویج صنایع دستی | ۲۲.۱۰۰ | ۴۰.۶۷۸ | ۲۲.۶۱۷ | ۴۴.۷۱۷ | ۲۰.۰۰۰ | ۸۲.۷۷۸ | ۵۴/۰ |
| ۱۶۰۱۰۰۲۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات بهداشت روستایی | ۱۱.۸۰۱ | ۵۷.۱۴۱ | ۳۱.۷۷۰ | ۴۳.۵۷۱ | ۰ | ۶۸.۹۴۲ | ۶۳/۲ |
| ۱۷۰۳۰۳۱۰۰۰ | برنامه ساماندهی امور جوانان | ۴۵۰ | ۷۵.۰۰۰ | ۴۱.۷۰۰ | ۴۲.۱۵۰ | ۵۷.۰۰۰ | ۱۳۲.۴۵۰ | ۳۱/۸ |
| ۱۷۰۲۰۰۵۰۰۰ | برنامه ورزش و سلامت دانش‌آموزان | ۲۲.۵۱۶ | ۲۶.۶۰۵ | ۱۴.۷۹۲ | ۳۷.۳۰۸ | ۵.۰۰۰ | ۵۴.۱۲۱ | ۶۸/۹ |
| ۱۳۰۶۰۰۹۰۰۰ | برنامه افزایش محصولات باغی | ۱۳.۰۱۹ | ۳۹.۷۵۰ | ۲۲.۱۰۱ | ۳۵.۱۲۰ | ۱.۵۰۰ | ۵۴.۲۶۹ | ۶۴/۷ |
| ۱۹۰۴۰۰۳۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات توانبخشی به نیازمندان | ۱۱.۶۱۰ | ۴۱.۸۲۷ | ۲۳.۲۵۶ | ۳۴.۸۶۶ | ۰ | ۵۳.۴۳۷ | ۶۵/۲ |
| ۱۱۰۱۰۲۵۰۰۰ | برنامه کمک به پایگاه‌ها و حوزه‌های مقاومت | ۱۹.۲۹۴ | ۲۷.۲۵۶ | ۱۵.۱۵۴ | ۳۴.۴۴۸ | ۰ | ۴۶.۵۵۰ | ۷۴/۰ |
| ۱۳۰۶۰۰۱۰۰۰ | برنامه آبخیزداری و حفاظت خاک | ۱۱.۲۷۷ | ۳۹.۳۰۰ | ۲۱.۸۵۱ | ۳۳.۱۲۸ | ۰ | ۵۰.۵۷۷ | ۶۵/۵ |
| ۱۸۰۲۰۰۵۰۰۰ | برنامه آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای و مهارتی | ۲۵.۸۴۴ | ۱۲.۲۰۰ | ۶.۷۸۳ | ۳۲.۶۲۷ | ۳۵.۰۰۰ | ۷۳.۰۴۴ | ۴۴/۷ |
| ۱۳۰۶۰۱۱۰۰۰ | برنامه افزایش محصولات زراعی | ۱۴.۴۲۶ | ۳۲.۵۶۰ | ۱۸.۱۰۳ | ۳۲.۵۲۹ | ۳۳.۲۵۰ | ۸۰.۲۳۶ | ۴۰/۵ |
| ۱۸۰۳۰۲۵۰۰۰ | برنامه فضاهای آموزشی و کمک آموزشی | ۲۹.۶۲۳ | ۵.۱۴۱ | ۲.۸۵۸ | ۳۲.۴۸۱ | ۰ | ۳۴.۷۶۴ | ۹۳/۴ |



| کد برنامه | عنوان برنامه | جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷ | مصوب ۱۳۹۸ | برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸* | مجموع اعتبارات اختصاص یافته | برآورد سال های بعد | کل اعتبار پروژه | درصد تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸ |
|-------------|---|---------------------------------|-----------|-------------------------|-----------------------------|--------------------|-----------------|-------------------------------|
| ۱۷۰۳۰۳۴۰۰۰ | برنامه گسترش و بهسازی کتابخانه های عمومی | ۱۷.۸۸۱ | ۲۴.۵۸۲ | ۱۳.۶۶۸ | ۳۱.۵۴۸ | ۰ | ۴۲.۴۶۳ | ۷۴/۳ |
| ۱۳۰۶۰۰۴۰۰۰ | برنامه ترویج و توانمندسازی جوامع محلی و بهره برداران | ۱۸.۵۳۵ | ۲۰.۱۵۰ | ۱۱.۲۰۳ | ۲۹.۷۳۸ | ۰ | ۳۸.۶۸۵ | ۷۶/۹ |
| ۱۳۰۶۰۰۲۰۰۰ | برنامه احیای توسعه و بهره برداری اصولی از جنگل های کشور | ۹.۱۰۸ | ۳۳.۹۰۰ | ۱۸.۸۴۸ | ۲۷.۹۵۷ | ۱۳.۰۰۰ | ۵۶.۰۰۸ | ۴۹/۹ |
| ۱۸۰۵۰۱۲۰۰۰ | برنامه توسعه فن آفرینی | ۱۹.۶۵۷ | ۱۳.۰۵۰ | ۷.۲۵۶ | ۲۶.۹۱۳ | ۰ | ۳۲.۷۰۷ | ۸۲/۳ |
| ۱۷۰۴۰۰۵۰۰۰ | برنامه گسترش خدمات موزه های | ۱۴.۸۵۷ | ۲۰.۰۰۰ | ۱۱.۱۲۰ | ۲۵.۹۷۷ | ۱۸۰.۰۰۰ | ۲۱۴.۸۵۷ | ۱۲/۱ |
| ۱۳۰۶۰۰۸۰۰۰ | برنامه افزایش تولید آبزیان پرورشی | ۶.۹۰۳ | ۳۲.۵۳۰ | ۱۸.۰۸۷ | ۲۴.۹۹۰ | ۰ | ۳۹.۴۳۳ | ۶۳/۴ |
| ۱۱۰۲۰۱۲۰۰۰ | برنامه حفظ نظم و امنیت داخل و خارج شهرها | ۰ | ۴۰.۸۸۰ | ۲۲.۷۲۹ | ۲۲.۷۲۹ | ۰ | ۴۰.۸۸۰ | ۵۵/۶ |
| ۱۰۰۴۰۰۲۰۰۰ | برنامه پژوهش های کاربردی | ۱۲.۲۱۵ | ۱۸.۵۰۰ | ۱۰.۲۸۶ | ۲۲.۵۰۱ | ۱۰.۰۰۰ | ۴۰.۷۱۵ | ۵۵/۳ |
| ۱۷۰۴۰۰۲۰۰۰ | برنامه تأمین، حفاظت، مرمت و معرفی میراث غیرمنقول فرهنگی | ۹.۵۴۶ | ۱۶.۴۰۰ | ۹.۱۱۸ | ۱۸.۶۶۴ | ۵۰.۰۰۰ | ۷۵.۹۴۶ | ۲۴/۶ |
| ۱۱۰۲۰۰۴۰۰۰ | برنامه کنترل و تأمین امنیت مرزها | ۰ | ۳۳.۴۸۰ | ۱۸.۶۱۵ | ۱۸.۶۱۵ | ۰ | ۳۳.۴۸۰ | ۵۵/۶ |
| ۱۲۰۱۰۰۵۰۰۰ | برنامه اقدامات تأمینی و مدیریت بحران | ۷.۶۰۰ | ۱۵.۹۳۴ | ۸.۸۵۹ | ۱۶.۴۵۹ | ۰ | ۲۳.۵۳۴ | ۶۹/۹ |
| ۱۳۰۳۰۰۵۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات هواشناسی | ۹.۰۰۰ | ۱۰.۳۵۰ | ۵.۷۵۵ | ۱۴.۷۵۵ | ۹.۶۵۰ | ۲۹.۰۰۰ | ۵۰/۹ |
| ۱۳۰۶۰۰۳۱۰۰۰ | برنامه کنترل و مبارزه با آفات و بیماری های گیاهی و علف های هرز | ۱.۹۶۰ | ۱۷.۳۰۰ | ۹.۶۱۹ | ۱۱.۵۷۹ | ۰ | ۱۹.۲۶۰ | ۶۰/۱ |
| ۱۹۰۳۰۰۲۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات اجتماعی، فرهنگی و ورزشی به ایثارگران | ۴.۶۸۰ | ۱۰.۸۰۰ | ۶.۰۰۵ | ۱۰.۶۸۵ | ۰ | ۱۵.۴۸۰ | ۶۹/۰ |
| ۱۰۰۲۰۰۶۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات نقشه برداری و اطلاعات مکانی | ۴.۷۴۷ | ۹.۲۰۰ | ۵.۱۱۵ | ۹.۸۶۲ | ۰ | ۱۳.۹۴۷ | ۷۰/۷ |
| ۱۳۰۳۰۰۱۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات هواشناسی و اقلیم شناسی | ۷.۵۰۰ | ۴.۰۰۰ | ۲.۲۲۴ | ۹.۷۲۴ | ۰ | ۱۱.۵۰۰ | ۸۴/۶ |
| ۱۳۰۶۰۰۲۹۰۰۰ | برنامه واگذاری و ساماندهی مالکیت و صدور سند اراضی کشاورزی | ۴.۸۵۹ | ۷.۰۰۰ | ۳.۸۹۲ | ۸.۷۵۱ | ۰ | ۱۱.۸۵۹ | ۷۳/۸ |
| ۱۷۰۵۰۱۹۰۰۰ | برنامه تأمین، توسعه، مقاوم سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان ها، اماکن و ماشین آلات | ۰ | ۱۵.۰۰۰ | ۸.۳۴۰ | ۸.۳۴۰ | ۰ | ۱۵.۰۰۰ | ۵۵/۶ |
| ۱۶۰۲۰۰۱۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات درمانی | ۰ | ۱۵.۰۰۰ | ۸.۳۴۰ | ۸.۳۴۰ | ۰ | ۱۵.۰۰۰ | ۵۵/۶ |

| کد برنامه | عنوان برنامه | جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷ | مصوب ۱۳۹۸ | برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸* | مجموع اعتبارات اختصاص یافته | برآورد سال‌های بعد | کل اعتبار پروژه | درصد تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸ |
|-----------------|---|---------------------------------|-------------------|-------------------------|-----------------------------|--------------------|-------------------|-------------------------------|
| ۱۹۰۱۰۰۲۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات امداد و نجات به آسیب‌دیدگان حوادث و سوانح | ۱۲۳۰ | ۱۲۷۰۰ | ۷۰۶۱ | ۸۲۹۱ | ۰ | ۱۳۰۹۳۰ | ۵۹/۵ |
| ۱۶۰۱۰۰۳۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات بهداشت شهری | ۶۲۰ | ۱۱۴۰۰ | ۶۳۳۸ | ۶۹۵۸ | ۰ | ۱۲۰۰۲۰ | ۵۷/۹ |
| ۱۳۰۶۰۰۳۰۰۰ | برنامه احیا، توسعه و بهره‌برداری اصولی از مراتع کشور | ۱۰۹۳۳ | ۷۸۰۰ | ۴۳۳۷ | ۶۲۷۰ | ۰ | ۹۰۷۳۳ | ۶۴/۴ |
| ۱۶۰۲۰۰۲۰۰۰ | برنامه ارائه خدمات فوریت‌های پزشکی پیش‌بیمارستانی | ۷۰۰ | ۱۰۰۰۰ | ۵۵۶۰ | ۶۲۶۰ | ۰ | ۱۰۰۷۰۰ | ۵۸/۵ |
| ۱۵۰۴۰۰۱۰۰۰ | برنامه پژوهش‌های کاربردی | ۸۰۰ | ۸۷۵۰ | ۴۸۶۵ | ۵۶۶۵ | ۰ | ۹۰۵۵۰ | ۵۹/۳ |
| ۱۷۰۴۰۰۱۰۰۰ | برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی | ۲۴۰۰ | ۲۱۰۰ | ۱۰۱۶۸ | ۳۵۶۸ | ۲۳۰۰۰ | ۲۷۰۵۰۰ | ۱۳/۰ |
| ۱۴۰۴۰۰۱۰۰۰ | برنامه حفاظت و بهره‌برداری پایدار از زیست‌بوم‌های آبی | ۰ | ۵۰۰۰ | ۲۷۸۰ | ۲۷۸۰ | ۰ | ۵۰۰۰۰ | ۵۵/۶ |
| ۱۷۰۱۰۱۰۰۰۰ | برنامه حفظ و ارتقای فعالیت‌های فرهنگی - دینی مساجد | ۶۵۰ | ۲۱۰۰ | ۱۰۱۶۸ | ۱۸۱۸ | ۱۵۰۰ | ۴۰۲۵۰ | ۴۲/۸ |
| ۱۳۰۴۰۱۲۰۰۰ | برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات | ۶۴۰ | ۲۰۰۰ | ۱۰۱۱۲ | ۱۰۷۵۲ | ۰ | ۲۰۶۴۰ | ۶۶/۴ |
| ۱۴۰۳۰۰۱۰۰۰ | برنامه پایش و مدیریت آینده‌ها | ۷۳۰ | ۱۰۴۰۰ | ۷۷۸ | ۱۵۰۸ | ۰ | ۲۰۱۳۰ | ۷۰/۸ |
| ۱۷۰۸۰۰۱۰۰۰ | برنامه پژوهش‌های کاربردی | ۸۷ | ۲۵۰۰ | ۱۳۹۰ | ۱۰۴۷۷ | ۰ | ۲۰۵۸۷ | ۵۷/۱ |
| ۱۸۰۱۰۱۵۰۰۰ | برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات | ۰ | ۱۵۰۰ | ۸۳۴ | ۸۳۴ | ۰ | ۱۰۵۰۰ | ۵۵/۶ |
| ۱۶۰۲۰۰۶۰۰۰ | برنامه ارتقای سلامت خون و فراورده‌های خونی | ۵۰۰ | ۵۰۰ | ۲۷۸ | ۷۷۸ | ۰ | ۱۰۰۰۰ | ۷۷/۸ |
| ۱۰۰۲۰۵۷۰۰۰ | برنامه توسعه دولت الکترونیک | ۰ | ۱۰۲۵۰ | ۶۹۵ | ۶۹۵ | ۰ | ۱۰۲۵۰ | ۵۵/۶ |
| کل استان | | ۱۲۰۶۸۵۰۱۳۸ | ۱۱۰۴۵۲۰۱۲۸ | ۶۰۳۶۷۰۳۸۳ | ۱۹۰۵۲۰۵۲۱ | ۱۰۰۰۶۸۰۶۳۵ | ۳۴۰۲۰۵۰۹۰۱ | ۵۵/۷ |

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

* براساس خلاصه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سال یادشده براساس این ضریب برآورد شده است.



منابع و مأخذ

۱. قوانین بودجه سنواتی کل کشور.
۲. مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.
۳. فصیحی، حمید. «آسیب‌شناسی امور ناظر بر طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ارائه راهبردهای ساماندهی»، مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری، ۱۴۰۰.